

Amalianpuistikosta Radioasemanpuistoon
Tutkimus Turun puistojen muistonimeämisestä

Anna Pihlajamäki
Pro gradu -tutkielma
Kieliasiantuntijuuden tutkinto-ohjelma, suomen kieli
Kieli- ja käännöstieteiden laitos
Turun yliopisto
Elokuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Kieli- ja käännöstieteiden laitos / Humanistinen tiedekunta

PIHLAJAMÄKI, ANNA: *Amalianpuistikosta Radioasemanpuistoon*. Tutkimus Turun puistojen muistonimeämisestä

Pro gradu -tutkielma, 52 s., 3 liites.

Kieliasiantuntijuuden tutkinto-ohjelma, suomen kieli

Elokuu 2020

Tutkin pro gradu -tutkielmassani Turun puistojen muistonimiä. Selvitän, millaisia Turun puistojen muistonimet ovat: kenen ja minkä mukaan muistonimiä on annettu, millaisia muistettut henkilöt ja asiat ovat ja mikä on muistettujen suhde Turkuun. Lisäksi tutkin muistonimien aikakehitystä ja sitä, miten muistonimille asetetut ohjeistukset ja suositukset toteutuvat aineistossani. Tavoitteenani on tehdä läpileikkaus Turun puistojen muistonimistön nykytilasta.

Tutkimusaineistoni koostuu 104 muistonimestä, jotka on otettu käyttöön vuosina 1897–2020. Olen kerännyt tutkimusaineistoni puistojen nimet syksyn 2019 ja kevään 2020 aikana Turun kaupungin verkkosivujen nimirekisteristä. Rekisterin avulla olen saanut lisätietoa puistojen nimien ehdotuspäivämäärästä, vahvistusajankohdasta ja kaupunginosasta, jossa puisto sijaitsee. Nimirekisteriä ja muuta lähteistöä hyödyntämällä olen koonnut oman muistonimiluetteloni, johon olen kartoittanut jokaisen muistettun henkilön tai asian nimen, lyhyen kuvauksen, suhteen nimettyyn paikkaan ja elin- tai toimintavuodet.

Selvästi suurin osa, 65 prosenttia, aineistoni muistonimistä on annettu yksittäisen henkilön muistoksi. Miehiä on kunnioitettu muistonimillä ylivoimaisesti eniten, sillä miehiä on peräti 83 prosenttia aineistoni muistetuista. Tarkkaan ottaen tyypillisin muistonimityyppi on miehen kunniaksi annettu henkilöviitteinen muistonimi, jossa muistettuun viitataan sukunimellä (38 % kaikista henkilöviitteisistä nimistä). Naisten kohdalla sen sijaan etunimestä tulee selvästi yleisin määriteosa. Muistettut henkilöt ovat eläneet pääosin kauan sitten, sillä yli puolet aineiston muistetuista on elänyt ennen 1800-lukua. Tyypillinen muistettu on toiminut uskonnon tai kulttuurin ja taiteen parissa. Suurin osa muistetuista henkilöistä on kansallisuudeltaan suomalaisia (74 %).

Henkilöviitteisen muistonimen jälkeen toiseksi suosituin muistonimityyppi on yritysviitteinen muistonimi (12 %), kolmanneksi eniten on muistettu maantieteellisiä kohteita (11 %) ja neljänneksi muita asioita (6 %). Vähiten muistonimiä on annettu sukujen ja kaksikoiden (3 %) sekä tapahtumien (3 %) muistoksi. Tulosteni perusteella muistonimeämisen kulta-aikaa on ollut 1900-luvun loppupuoli, jolloin muistonimeämisessä tapahtui eräänlainen vapautuminen: kansallissankarien ja hallitsijoiden lisäksi alettiin muistamaan paikallisia vaikuttajia monelta alalta.

Muistonimeämisen suositukset ja ohjeistukset toteutuvat tutkimusaineistossani tyydyttävästi. Painotetuin muistonimeämisen ohje liittyy siihen, ettei muistonimeä annettaisi elävän henkilön muistoksi, ja aineistossani tästä ohjeistuksesta poikkeaa vain yksi muistonimi. Suositus pätee myös yritysviitteisten muistonimien tapauksessa, mutta silti 46 prosenttia muistonimistä on vahvistettu silloin, kun yritys on ollut vielä toiminnassa. Suositusten mukaan muistetuilla tulisi olla jonkinlainen kytkös nimettyyn paikkaan. Erityisesti yritysten tapauksessa tässä on suoriuduttu hyvin, sillä lähes jokainen aineistoni yritys on sijainnut aivan nimikkopaikan vieressä tai lähetyvillä.

Asiasanat: nimistöntutkimus, muistonimet, kaupunkinimistö, puistonnimet

Sisällys

1	Johdanto.....	2
1.1	Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoitteet.....	3
1.2	Terminologia.....	4
1.3	Aikaisempi kielitieteellinen tutkimus.....	6
1.4	Tutkimusaineiston esittely ja tutkimusmenetelmä.....	7
2	Muistonimeäminen.....	9
2.1	Muistonimen määritelmä.....	10
2.2	Suosituksia ja ohjeita muistonimeämiseen.....	14
2.3	Muistonimeämisen historiaa.....	17
3	Puistojen nimissä muistetut henkilöt ja asiat.....	21
3.1	Muistonimien kategoriat ja aikakehitys.....	21
3.2	Muistettuna yksittäinen henkilö.....	24
3.2.1	Muistettujen sukupuolijakauma.....	25
3.2.2	Muistettujen elinajankohdat.....	26
3.2.3	Muistettujen toimialat.....	28
3.2.4	Muistettujen kansallisuus.....	30
3.2.5	Muistetun suhde nimettyyn paikkaan.....	31
3.3	Muistettuna suku tai kaksikko.....	34
3.4	Muistettuna yritys.....	34
3.5	Muistettuna maantieteellinen kohde.....	36
3.6	Muistettuna tapahtuma.....	37
3.7	Muut muistetut.....	37
4	Keskeisiä havaintoja aineistosta.....	39
4.1	Turun puistojen muistonimityypit ja niiden yleisyys.....	39
4.2	Muistonimille asetettujen suositusten toteutuminen.....	42
5	Lopuksi.....	45
	Lähteet.....	49
	Liite	

1 Johdanto

Värikkäässä kaupunkinimistössä elää rinnakkain sekä paikan ominaispiirteitä kuvaavia nimiä että alueen historiasta ja henkilöistä kertovia nimiä. Muistonimet kuuluvat jälkimmäiseen ryhmään: ne ovat näkyvä ja osittain kiisteltykin osa kaupunkimaisemaa. Nimien, joissa on muistettu historiallista henkilöä tai muuta asiaa, katsotaan usein luonnollisesti kuuluvan sivistyskaupungin nimistöön. Toisaalta ne ovat herättäneet voimakkaitakin vastareaktioita. Vastustajien mukaan muistonimet ovat usein liian etäisiä tai hankalia tavalliselle kansalle. (Ainiala 2004: 108, 114.)

Suomalaisten sanomalehtien yleisönosastoilla on vaihdettu ajatuksia erityisesti siitä, keitä muistonimillä voidaan kunnioittaa. Turussa ajankohtaisin keskustelu liittyy presidentti Mauno Koiviston muistamiseen. Koiviston muistonimeä on suunniteltu vuodesta 2017 asti, mutta sen sijainti on yhä tarkan harkinnan alla. Kynnyskysymyksenä on etenkin se, miten löytää presidentille arvoisensa nimikkopaikka. On tärkeää huomioida paikan nykyisen ilmeen lisäksi se, millainen paikka tulee olemaan tulevaisuudessa. (Tuuli Vesanto, 13.3.2020.) Myös elävien henkilöiden muistaminen on tuottanut vilkasta keskustelua ympäri Suomea. Helsinki-Vantaan lentokenttää on toivottu nimettävän Martti Ahtisaari Airportiksi, ja Helsingin kaupunki on saanut aloitteen presidentti Tarja Halosen nimeä kantavasta portaikosta Helsingin Kallioon. Nimistötoimikunta torjui presidenttien mukaan tehdyt muistonimialoitteet vetoamalla muun muassa siihen, että muistonimen antaminen näille presidenteille olisi liian aikaista. Sen sijaan esimerkiksi Rovaniemen keskustan aukio nimettiin uudelleen pika-aikataululla *Lordin aukioksi* vuoden 2006 euroviisuvoiton myötä. Nimi vahvistettiin voitonhuumassa ennätysajassa, yhdellä kaupunginhallituksen päätöksellä. (Ainiala 2010; Kaleva 19.2.2004; Turun Sanomat 24.2.2019.)

Keskustelun sivustakatsoja voikin jäädä pohtimaan, millä perustein muistonimiä annetaan ja miksi niiden antaminen on monissa tapauksissa ongelmallista. Muistonimi voi tuntua yksinkertaiselta tavalta kunnioittaa arvostusta ansaitsevaa henkilöä. Millä ehdoin muistonimeä ei voisi antaa elossa olevalle merkkihenkilölle tai miksi nimikkopaikan sijaintia täytyy pohtia vuosien ajan? Tämä tutkimus valaisee muistonimeämisen problematiikkaa ja sitä, miksi muistonimellä kunnioittaminen vaatii erityisen huolellista arviointia. Samalla se tekee läpileikkauksen Turun puistojen muistonimistöön ja siinä muistettuihin henkilöihin ja asioihin. Etsin tutkielmassani vastauksia siihen, millaisena muistonimet näyttäytyvät Turun kaupunkikuvassa: Millaiset henkilöt ja asiat on katsottu kunnioituksen arvoisiksi ja miksi? Miten ne liittyvät Turkuun ja Turun historiaan?

Aluksi, luvussa 1, esittelen tarkemmin tutkimuskysymyksiäni ja tutkimuksen tavoitteet, tutkimusaiheeseen liittyvää terminologiaa ja aiempaa aiheesta tehtyä kielitieteellistä tutkimusta. Esittelen myös tutkimusaineistoni ja tutkimuksessa käyttämiäni tutkimusmenetelmiä. Toisessa luvussa perehdyn syvällisesti muistonimeämiseen ja muistonimen ominaisuuksiin. Täsmennän muistonimen yleistä määritelmää, joka esitellään esimerkiksi Nimistöntutkimuksen perusteissa (Ainiala ym. 2008: 133). Sen mukaan muistonimet ovat nimiä, ”jotka on annettu jonkun henkilön, jonkin tapahtuman tai muun seikan muistoksi”. Yleinen määritelmä on varsin suppea, eikä riitä oman aineistoni analysointiin. Paneudun toisessa luvussa muistonimen laajemman määritelmän lisäksi muistonimiä koskeviin ohjeisiin ja suosituksiin sekä muistonimien historiaan. Kolmannessa luvussa esittelen eri muistonimille tekemäni kategoriat ja luokittelun, jonka mukaisesti olen jakanut aineistoni nimet henkilö-, suku- tai kaksikko-, yritys-, paikka-, tapahtuma- ja muunviitteisiin nimiin. Analysoin muistettuja henkilöitä ja asioita eri näkökulmista. Pohdin muun muassa sitä, millaisia muistettut ovat ja mitkä piirteet ovat kullekin ryhmälle ominaisia. Lisäksi pyrin selvittämään, millä perusteilla tietty muistonimi on siellä missä on. Luvussa 4 kerron keskeisiä havaintoja, joita tutkimuksessani nousi esiin. Kuvailen, millainen on tyypillinen Turun puiston muistonimi ja esittelen eri muistonimityyppejä ja niiden yleisyyttä. Luvusta selviää myös se, miten erilaiset muistonimien suositukset ja ohjeistukset toteutuvat aineistossani. Luvussa 5 teen yhteenvedon tutkimukseni tuloksista ja katsauksen muistonimien tulevaisuuteen.

1.1 Tutkimuskysymykset ja tutkimuksen tavoitteet

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, millaisia Turun puistojen muistonimet ovat. Koska Turun muistonimistöä on toistaiseksi tutkittu hyvin vähän, keskityn tutkimuksessani erityisesti muistonimistön kartoittamiseen sekä muistettujen henkilöiden ja asioiden tarkasteluun. Pyrin ensisijaisesti tutkimaan, kenen ja minkä mukaan Turussa on annettu muistonimiä puistoille. Lisäksi tarkastelen sitä, millaisia nämä muistettut henkilöt ja asiat ovat: Millainen on tyypillinen muistettu ja mikä on muistetun suhde Turkuun? Miten muistettut eroavat toisistaan? Miten muistonimille asetetut ohjeistukset ja suositukset toteutuvat aineistossa? Millainen on muistonimien aikakehitys? Peilaan tuloksiani eri muistonimityyppien kohdalla Laura Ukskosken (2019) pro gradu -tutkielman tuloksiin. Hänen tutkimuksensa käsittelee muistonimeämistä 2000-luvun Suomessa.

Käytän muistonimen määrittelynäni apuna niin ikään Ukskosken (2019: 20–21) tekemää, laajempaa muistonimen määritelmää. Muistonimien määritelmät ovat olleet perinteisesti suppeita, joten erilaisia rajatapauksia on suhteellisen paljon. Ukskosken tekemä uusi määritelmä auttaa piirtämään selvemmän rajan muistonimen ja sen kaltaisen nimen välille.

Turku on historiallisuutensa vuoksi erityisen kiinnostava tutkimuskaupunki. Se on Suomen vanhin kirkon ja kulttuurin keskus, josta erilaiset aatteelliset virtaukset ja kulttuuriset suuntaukset ovat kulkeneet muualle Suomeen. Turun merkittävän historian vuoksi uskon, että myös sen muistonimistö peilaa kaupungin menneiden vuosisatojen käännekohtia. Muistonimistöä tutkimalla voi tutustua kaupungin merkkihenkilöihin, merkittäviin yrityksiin, historiallisiin tapahtumiin sekä arvoihin ja asenteisiin, joiden perusteella muistonimistöä on vuosien varrella muodostettu.

Tutkimusaiheeni koskettaa nimistöntutkimuksesta ja kaupunkisuunnittelusta kiinnostuneiden lisäksi lähes jokaista Turussa asuvaa. Se voi tuoda aiheesta kiinnostuneille antoisaa lisätietoa Turun historiasta ja sen henkilöistä ja tapahtumista. Ennen kaikkea tutkimuksestani voi olla hyötyä tai tukea kaupunkisuunnittelun parissa työskenteleville, sillä tulokset osoittanevat Turun muistonimeämisestä sekä onnistumisia että mahdollisia kehityskohteita.

1.2 Terminologia

Tutkimukseni olennaisin termi on luonnollisesti *muistonimi*, jonka määrittelylle omistan oman alalukunsa. Keskityn muistonimen määritelmään luvussa 2.1. Seuraavaksi tarkastelen muita tutkimuksessa käytettyjä käsitteitä ja aiheeseen liittyvää termistöä.

Muistonimet ovat osa *kaupunkinimistöä*. Kaupunkinimistö puolestaan on suurimmaksi osaksi *suunniteltua* eli *virallista* nimistöä, johon kuuluu muistonimien lisäksi alueen *perinnäisestä paikannimistöstä* ammentavia nimiä, *paikkaa kuvaavia* nimiä (esim. *Pihlajakatu*, *Asematie*) ja *ryhmänimiä* eli *aihepiirinimiä*. (Ainiala ym. 2008: 131–135.) Aihepiirinimet ovat jonkin aihepiirin, kuten ammattien tai kirjallisuuden teosten, mukaan muodostettuja nimiä, jotka muodostavat alueelle eheän kokonaisuuden (Ainiala ym. 2008: 135). Aihepiirinimen ja muistonimen erottaminen toisistaan on joissakin tapauksissa hankalaa, sillä myös aihepiirinimellä voidaan muistaa henkilöä tai asiaa. Esimerkiksi Kielitoimiston ohjepankin muistonimiohjeistuksessa (Kielitoimiston ohjepankki: Nimistönsuunnittelu: muistonimet) todetaan, ettei yksinomaan henkilöiden kunniaksi annettuja muistonimiä tulisi koota aihepiirinimistöksi. Ohjeen voi kuitenkin ymmärtää niin, että muistonimi voi perustellusti olla osa yhtenäistä aihepiirinimistöä, mikäli kaikki aihepiirinimistön nimet eivät ole muistonimiä. Yksittäisten muistonimien sisällyttäminen aiheeseen nivoutuvaan aihepiirinimistöön voi itse asiassa sivistää nimenkäyttäjää aivan eri tavalla kuin niiden asettaminen ympäristöön, jossa ne ovat täysin irrallaan ympäröivästä nimikontekstista (Ukskoski 2019: 5). Kerron tutkimuksessani esiintyneestä muistonimen ja aihepiirinimen välisestä problematiikasta lisää luvussa 2.1.

Muistonimiä tarkastellessa tärkeäksi termiksi nousee *nimeämisperuste*. Se tarkoittaa asiaperustetta, jonka mukaan nimi on annettu (Nimistöntutkimuksen terminologia 1974). Nimeämisperusteiden avulla muistonimet voidaan erottaa muista, samankaltaisista nimistä. Muistonimen nimeämisperusteena voi olla esimerkiksi tietyn henkilön kunnioittaminen siksi, että hän on asunut nimettävän paikan lähellä. Aivan täsmällistä nimeämisperustetta voi olla vaikea selvittää tietämättä, mitä nimenantaja on alun perin ajatellut nimeä antaessaan. Olenkin tukeutunut tutkimuksessani esimerkiksi Turun kaupungin nimirekisteriin ylös kirjattuihin nimeämisperusteisiin.

Kutsun muistonimellä kunnioitettua henkilöä tai asiaa termillä *muistettu*. Muistettuna voi olla esimerkiksi henkilö, suku, yritys, paikka tai tapahtuma. Esimerkiksi Ukskoski (2019) kutsuu tällaista henkilöä tai asiaa termillä *nimensaaja*. Nimensaaja-termi on kuitenkin hieman harhaanjohtava, sillä nimen saa puisto, eikä se seikka, jota nimellä muistetaan. Käytän tutkielmassani Ukskosken (2019: 6) tapaan termejä kuten *henkilöviitteinen*, *yritysviitteinen* ja *paikkaviitteinen* osoittamassa nimen suhdetta henkilöön tai asiaan, jonka muistoksi nimi on annettu. Jos nimi on annettu esimerkiksi yrityksen kunniaksi, on kyseessä yritysviitteinen muistonimi. Niin ikään esimerkiksi tutkiessani nimien määriteosien sukupuolittuneisuutta käytän termejä *naisviitteinen* ja *miesviitteinen*.

Nimen viittaus muistettuun voidaan osoittaa käyttämällä muistetusta *propria* eli erisnimeä (esim. *Jaakko Haavion puisto*) tai *appellatiivia* eli muistettua kuvaavaa yleisnimeä (esim. *Erakonpuisto*, *Naulatehtaanpuisto*). Jälkimmäisessä tapauksessa käytän appellatiivista termiä *nimikemäärite*. Nimikemäärite voi olla esimerkiksi muistetun henkilön titteli tai muistetun yrityksen toimintaa kuvaava sana. Paikka, jolle muistonimi annetaan, on *tarkoite*. Käytän tutkimuksessani toisinaan myös termiä *nimikkopaikka*, joka tarkoittaa nimenomaan muistonimen tarkoitetta. Nimikkopaikka perustuu termiin *nimikko*, jota on käytetty etenkin arkikielessä vastineena muistonimelle (Ukskoski 2019: 7).

Kaupunkinimistöä ja sen ohella muistonimistöä on tutkittu vuosien varrella erityisesti *sosio-onomastisista* näkökulmista, joka tarkoittaa nimien käytön, vaihtelun, variaation ja muuttumisen tutkimusta. Sosio-onomastisessa tutkimuksessa huomioidaan koko se sosiaalinen ja tilanteinen kenttä, jossa nimiä käytetään. (Ainiala & Pitkänen 2002: 236–237.) Kaupunkinimistön ja muistonimistön nykytutkimus perustuu pitkälti Kurt Zilliacuksen tutkimuksessa *Ortnamnen i Houtskär: en översikt av namnförrådets sammansättning* (1966) esittelemään menetelmään, jonka mukaan nimet ovat ennen kaikkea yksilöiviä, eivät kuvailevia. Menetelmä painottaa nimenantajan näkökulmaa, mikä on tärkeä aspekti muistonimeämisessä. Kaupunkinimistön tutkimuksessa on hyödynnetty paljon niin ikään Zilliacuksen luomaa ja Eero Kiviniemen kehittämää *syntaktis-semanttista luokittelumallia*, jota olen käyttänyt myös oman semanttisen luokitteluni pohjana. (Ks. lisää Ainiala ym. 2008: 71–72.) Jaan yksittäisen muistonimen syntaktis-semanttisen luokittelumallin mukaisesti kahteen *nimenosaan: määriteosaan ja perusosaan*. Nimen ensimmäinen osa eli

määriteosa yksilöi ja erottaa nimen muista puistojen nimistä. Perusosa kertoo nimen tarkoitteen lajin, eli puistojen muistonimien tapauksessa sen, onko kyseessä *puisto* vai *puistikko*.

1.3 Aikaisempi kielitieteellinen tutkimus

Tutkimukseni kuuluu nimistöntutkimuksen alaan ja sen pohjana on *toponyymien* eli paikannimien tutkimus, tarkemmin ottaen kaupunkinimistön tutkimus. Paikannimitutkimus on vanhastaan perinnäisen maaseutunimistön tutkimusta, joka poikkeaa 1900-luvun jälkipuoliskolla alkaneesta kaupunkinimistön tutkimuksesta merkittävästi. Maaseutunimistössä vallitsevat perinnäiset ja kansanomaiset paikannimet, jotka ovat syntyneet spontaanisti yhteisön kielenkäytössä. Kaupunkinimistöstä huomattava osa on sen sijaan suunniteltua ja virallista, minkä vuoksi muistonimet kuuluvat ensisijaisesti kaupunkinimistöön. (Ainiala ym. 2008: 88–89.)

Kaupunkinimistön tutkimus nousi tärkeäksi osaksi nimistöntutkimusta vasta 2000-luvun puolella, joten monissa nimistöntutkimuksen klassikkoteoksissa kaupunkinimistön tutkimusta ei mainita lainkaan. Tutkimuksen yleistettyä Pohjoismaissa ja Suomessa on tarkasteltu eniten kadunnimiä. (Ainiala 2003: 207). Myös sosio-onomastiset näkökulmat ovat olleet keskiössä, ja virallisen nimistön alalta on tutkittu esimerkiksi nimenkäyttäjien suhtautumista ympäristönsä nimistöön (Ainiala ym. 2008: 78). Ainiala on kirjoittanut kaupunkinimistön tutkimuksesta kattavasti artikkelissaan Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet (2003). Uutta vastaavaa artikkelia tai tutkimusta kuitenkin kaivattaisiin, sillä sen ilmestymisen aikaan vuonna 2003 kaupunkinimistön tutkimus oli Suomessa ja muualla vielä varsin vähäistä (Ainiala 2003: 208).

Suomalaisista muistonimistä on tehty hyvin vähän aikaisempia tieteellisiä tutkimuksia. Turkulaisiin muistonimiin kohdistuvaa tutkimusta on tehnyt käytännössä ainoastaan Laura Ukskoski vuonna 2019 valmistuneessa pro gradu -tutkielmassaan Karamzininrannasta Aulis Rytkösen kadulle – Tutkimus 2000-luvun muistonimeämisestä. Ukskoski käsittelee tutkielmassaan kahdeksan kohdekaupungin (Espoo, Helsinki, Hämeenlinna, Kuopio, Lahti, Oulu, Turku ja Vantaa) 2000-luvulla käyttöön otettuja muistonimiä. Sen lisäksi, että peilaan omia tuloksiani hänen päätelmiinsä, käytän hänen tutkimustaan oman tutkielmani keskeisenä lähteenä. Oma työni täydentää Ukskosken tutkimusta, sillä se antaa kokonaiskuvan muistonimistöistä pidemmältä aikaväliltä: tutkimukseni sisältää kaikki Turun puistojen muistonimet 1800-luvun lopulta 2010-luvulle. Ukskoski on perehtynyt nimenomaan nykyajan muistonimeämiseen, kun oma tutkimukseni kartoittaa nimeämisperinteitä myös kauempaa historiasta. Perehtymällä aineistoni nimien aikakehitykseen ja vertailemalla omia tuloksiani Ukskosken päätelmiin pyrin saamaan kokonaiskuvan siitä, miten muistonimeäminen on muuttunut 1900-luvun taitteesta nykypäivään.

Muita muistonimiin keskittyviä tutkimuksia edustavat Joel Paasun pro gradu -tutkimus *Namn att minnas – En undersökning om memorialnamn i Helsingfors* (2018) sekä Kirsi Juutin pro gradu -tutkimus *Om personnamn i gatunamn* (2004). Suppeammin muistonimiä ovat käsitelleet esimerkiksi Ulla Onkamo kolumnissaan *Muistettavaa muistonimeämisestä* (2016) ja Sirkka Paikkala artikkelissaan *Muistonimien antamisesta* (2016). Muistonimeämisestä on kirjoitettu myös joitakin ohjeistavia tekstejä. Sellainen on esimerkiksi teoksessa *Yhteinen nimiympäristömme – Nimistönsuunnittelun opas* (1999).

1.4 Tutkimusaineiston esittely ja tutkimusmenetelmä

Olen kerännyt tutkimusaineistoni puistojen nimet syksyn 2019 ja kevään 2020 aikana Turun kaupungin verkkosivujen nimirekisteristä (Turun kaupungin nimirekisteri). Nimirekisteriin on tallennettu kaikki asemakaavoissa vahvistetut kadunnimet ja puistojen sekä yleisten alueitten nimet. Rekisterin avulla olen saanut lisätietoa puistojen nimien ehdotuspäivämäärästä, vahvistuspäivämäärästä ja kaupunginosasta, jossa puisto sijaitsee. Monissa tapauksissa nimirekisteristä löytyy myös hieman lisätietoa nimen taustasta, kuten nimen historiasta, käyttötarkoituksesta tai nimen aihepiiristä. Käytän tästä eteenpäin tutkimukseni lähdeviitteissä Turun kaupungin nimirekisteristä lyhennettä NR. Aineistossani käytettyjä muistonimiä, muistettujen henkilöiden tai asioiden nimiä sekä muistonimien vahvistusvuosia voi tarkastella tutkielmani lopussa olevasta liitteestä.

Hain nimiä tutkimusaineistooni hakusanoilla *puisto* ja *puistikko*. Tavoitteenani oli löytää sellaiset puistojen muistonimet, jotka on todistettavasti otettu käyttöön aineistoa kerätessäni keväällä 2020. Olen koonnut oman muistonimiluetteloni nimirekisteristä sekä muusta lähteistöstäni saatavilla olevien tietojen ja nimeämisperusteiden valossa. Edellytyksenäni oli, että muistonimi olisi käyttämäni muistonimen määritelmän mukainen. Esittelen muistonimen määritelmän luvussa 2.1. Olen hyödyntänyt nimien keräämisessä myös Turun kaupungin verkkosivuilla olevaa nimistön aihepiirikarttaa, jossa on jaoteltu eri aihepiirit, joiden puitteissa aihepiirinimistöä on kehitetty (Turun nimistön aihepiirikartta 2019). Kartan avulla olen selvittänyt, lukeutuuko muistonimeltä vaikuttava nimi johonkin aihepiirinimistöön.

Rajasin aineistoni maantieteellisesti juuri Turkuun ennen kaikkea kaupungin tuttuuden vuoksi. Olen asunut Turussa vuosia ja omien havaintojeni mukaan Turussa on runsaasti puistoja, joilla on muistonimi. Lisäksi Turun nimiaineisto oli käytännöllisesti saatavilla ja kerättävissä verkkosivujen nimistöhaun ansiosta. Turku on myös kooltaan suurehko kaupunki, josta oli runsaasti aineistoa

käytettävissä. Pienissä kunnissa muistonimien antaminen lienee sen verran vähäistä, että niiden analysoiminen jäisi tutkimuksen kannalta pintapuoliseksi.

Aineistoni kattaa kaikki Turun puistojen muistonimet: se koostuu 104 nimestä, jotka on otettu käyttöön vuosina 1897–2020. Olen kartoittanut jokaisesta muistonimestä nimessä kunnioitetun henkilön tai asian nimen, lyhyen kuvauksen, suhteen nimettyyn paikkaan ja elin- tai toimintavuodet. Olen lisäksi selvittänyt nimen suunnittelu- ja vahvistusajankohdat ja tarkoitteen lajin (puisto/puistikko). Päätin etsiä muistonimiluetteloon nimiä, joiden perusosa on *puisto* tai *puistikko*, sillä ne voidaan nähdä melko yksiselitteisesti puistoina. Näiden lisäksi toki esimerkiksi aukiot saattavat olla luonteeltaan monenlaisia – puistojenkin kaltaisia. Aukioiden moniselitteisyyden vuoksi niiden lajittelu puistoiksi olisi ollut kuitenkin lähes mahdotonta.

Olen käyttänyt tutkimuksessani nimien määriteosien semanttista luokittelua, jonka perustana on Kurt Zilliacuksen jo 1960–1970-luvuilla laatima syntaktis-semanttinen luokittelumalli (ks. lisää Ainiala ym. 2008: 71–72). Tutkimusotteeni on enimmäkseen kuvaileva, luokitteleva ja kvantitatiivinen. Tutkin nimiaineistoani pääasiallisesti taulukon avulla, jossa vertailen esimerkiksi erilaisten muistonimityyppien tai muistettujen lukumääriä. Muuten tutkimukseni on pääasiassa aineisto- eikä metodilähtöistä. Tämä johtuu muun muassa siitä, että muistonimet poikkeavat muusta paikannimistöstä monella tapaa: niiden funktio ei varsinaisesti ole opastava, vaan esimerkiksi historiallinen tai sivistävä. Ne ovat myös muodoltaan ja nimeämisperusteiltaan erilaisia ja saattavat sisältää elementtejä, joita muussa paikannimistössä käytetään vain harvoin – esimerkiksi vierasperäisiä propreja. (Ukskoski 2019: 7.) Tutkimusmenetelmäni on lähinnä perehtyä mahdollisimman perusteellisesti käsillä olevaan kirjallisuuteen ja muuhun lähteistöön, joiden avulla etsin vastauksia esittämiini tutkimuskysymyksiin. Esimerkiksi terminologiaa olen selvittänyt useasta teoksesta, joista mainittakoon Eero Kiviniemen, Zilliacuksen ja Ritva Liisa Pitkäsen *Nimistöntutkimuksen terminologia* (1974) ja etenkin Terhi Ainialan, Minna Saarelman ja Paula Sjöblomin *Nimistöntutkimuksen perusteet* (2008).

2 Muistonimeäminen

Paikannimellä on kaksi tehtävää: symbolinen sekä käytännöllinen eli paikan sijaintia osoittava. Muistonimellä on näistä tehtävistä ainoastaan symbolinen tarkoitus, sillä se edustaa menneisyyttä, kuten edesmenneitä henkilöitä ja vanhoja tapahtumia. (Azaryahu 1996: 321.) Muistonimet palauttavat mieliimme historialliset henkilöt, yritykset ja suvut, ja samalla muistonimet heijastavat aikansa kulttuuria ja arvostuksia. Ne kertovat muun muassa vallasta, vallanpitäjistä ja kaupungin historiaan liittyvistä tapahtumista. Mielenkiintoista on etenkin muistettujen valitseminen tai valitsematta jättäminen. Millä perusteella jokin henkilö tai asia on ollut muistamisen arvoinen ja miksi joitakin henkilöitä tai asioita puolestaan piilotetaan? Ainialan (2018) mukaan muistettujen voi katsoa olevan kaupungin tai valtakunnankin kannalta arvostettuja onnistujia, osa hyväksytyä historiankirjoitusta. On selvää, ettei nykypäivänä esimerkiksi Hitlerin tai Mussolinin kaltaisia henkilöitä kunnioiteta omilla nimikkopaikoilla, vaikka he ovatkin vaikuttaneet Euroopan historiaan merkittävästi (Ukskoski 2019: 15).

Muistonimet tuottavat monissa nimenkäyttäjissä voimakkaitakin tunteita. Nimenkäyttäjien mielipiteitä on selvitetty esimerkiksi Ulla Koistisen (2005) laatimassa tutkimuksessa espoolaisista kadunnimistä, Laura Ukskosken (2011) kandidaatintutkielmassa helsinkiläisistä kadunnimistä ja Maria Yli-Kojolan Kouvolan (2005) kadunnimistä kertovassa tutkielmassa. Espoon nimistökyseleyn vastanneista 14 prosenttia suorastaan vastusti muistonimeämistä (Koistinen 2008: 60), Helsingin kyselyyn vastanneista 20 prosenttia piti muistonimiä huonoina niminä (Ukskoski 2019: 17) ja kouvolaisten vastaajien mielipiteet olivat voimakkaasti jakaantuneita (Yli-Kojola 2005: 182). Esimerkiksi Koistisen kyselyssä vastaajat pitivät muistonimiä ikävinä niiden vaikean oikeinkirjoituksen, liiallisen pituuden tai tuntemattomien muistettujen vuoksi (Koistinen 2008: 60–61). Jokaisessa tutkimuksessa muistonimistä oli toki myös myönteisiä mielipiteitä.

Muistonimien tulkitseminen vaatii usein eräänlaista perehtyneisyyttä ja sivistyneisyyttä, minkä vuoksi niitä voidaan pitää jokseenkin elitistisinä paikannimivalintoina. Kaikilla nimenkäyttäjillä ei ole samanlaista mahdollisuutta käsittää ympäristöään nimistön kautta. (Ukskoski 2019: 13.) Toisaalta muistonimistö on myös opetuksellista ja yleissivistävää. Uteliaisuus tuntemattomampia tai jo sivummalle jääneitä merkkihenkilöitä, yrityksiä tai tapahtumia kohtaan on mahdollista jokaiselle, ja se saattaa sytyttää halun tutustua nimen taustalla olevaan asiaan. (Laakso 2011: 189–190.)

Suomen muistonimien määrästä ei ole saatavilla tarkkoja tietoja. Eri aineistojen ja tutkimusten avulla voidaan kuitenkin tehdä arvioita. Ukskosken tutkimusaineiston perusteella voidaan hahmottaa 2000-luvulla annettujen muistonimien osuuksia Suomessa. Hänen aineistonsa mukaan esimerkiksi

Helsingissä muistonimien osuus kaikista 2000-luvulla suunnitelluista nimistä on noin 16 prosenttia ja Turussa noin 11 prosenttia. (Ukskoski 2019: 18.) Joel Paasun (2018: 20) pro gradu -tutkielman mukaan Helsingin kaikista nimistä 10 prosenttia on muistonimiä, joista 21 prosenttia on puistojen muistonimiä. Johanna Valkama on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan paikannimiä hieman pienemmällä mittakaavalla. Hänen tulostensa mukaan Tampereen Hervannan kaduista 13 prosenttia on muistonimiä. (Valkama 2008: 26.)

Laura Ukskosken mukaan turkulaisessa muistonimistössä näkyy kaupungin asema vanhana kaupan ja kirkon keskuspaikkana. Hän tarkasteli Espoon, Helsingin, Hämeenlinnan, Kuopion, Lahden, Oulun, Turun ja Vantaan 2000-luvun muistonimeämistä ja tulosten perusteella turkulaiset muistetut ovat keskimäärin kaikkein pisimmän aikaa sitten eläneitä. Myös uskontoon liittyviä henkilöitä on muistettu Turussa suhteessa enemmän kuin muualla. (Ukskoski 2019: 84.) Pohdinkin tässä tutkimuksessa, ovatko omat tulokseni samassa linjassa Ukskosken tulosten kanssa. Ovatko Turun puistojen nimissä muistetut henkilöt usein uskontoon liittyviä ja ovatko muistetut omassakin aineistossani pääosin kauan aikaa sitten eläneitä? Miten 2000-luvun muistonimeäminen poikkeaa vanhemmista tavoista?

Seuraavaksi luvussa 2.1 perehdyn *muistonimi*-termin historiaan ja muistonimen määritelmään. Pohdin myös aihepiirininimen ja muistonimen yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Luku 2.2 käsittelee muistonimeämisen ohjeistuksia ja suosituksia. Käyn läpi sekä vanhempia että nykyistä, ajankohtaista ohjeistusta. Muistonimeämisen trendit ja tavat ovat vaihdelleet vuosikymmenten kuluessa, mihin paneudun muistonimeämisen historiasta kertovassa luvussa 2.3.

2.1 Muistonimen määritelmä

Muistonimi-termin vakiintumisen voinee paikantaa 1970- ja 1980-luvuille, vaikka tutkimuskirjallisuuden perusteella ei ole helppoa arvioida, milloin termiä tarkalleen on alettu käyttämään. *Muistonimi* on mainittu ainakin vuonna 1979 julkaistussa Helsingin kadunnimet 2 -teoksessa. Teoksessa *muistonimelle* on annettu myös varhainen määritelmä, jossa todetaan muistonimiä annettavan nimenomaan jonkun henkilön muiston kunnioittamiseksi. Henkilöllä tulisi olla nimettävään paikkaan jokin suhde, eikä muistonimiä suositella annettavaksi elossa olevien henkilöiden mukaan. (Ukskoski 2019: 19; Närhi 1979: 28.) Nimistöntutkimuksen terminologiassa (Kiviniemi ym. 1974) ei käytetä *muistonimeä* tai siihen viittaavia termejä vielä laisinkaan. Kuitenkin *nimikkokatu*-termi tunnetaan jo ainakin vuonna 1970 ilmestyneessä Helsingin kadunnimet -teoksessa (1981, esim. 42, 71). 1990- ja 2000-lukujen tutkimuskirjallisuudessa *muistonimi* vaikuttaa olevan jo tavallinen termi. Vuosikymmenien aikana muistonimen kanssa rinnakkain on käytetty ainakin

termejä *kunnioitusnimi* (esim. Welin 1985; Hietalahti 2013) ja arkisempaan ilmauksena *nimikko* (Ukskoski 2019: 7).

Muistonimi-termi ilmaisee osuvasti, millaisista nimistä on kyse. Nykyaikaisten määritelmien mukaan muistonimillä tarkoitetaan paikannimiä, jotka on annettu jonkun henkilön, yrityksen, tapahtuman tai muun seikan muistoksi, esimerkiksi Turussa *Porthaninkatu*. Vaikka perinteisetkin paikannimet voivat sisältää muistoja, ne eroavat muistonimistä siksi, että niitä ei ole annettu tietoisesti jonkun henkilön tai asian muistoksi. (Närhi 1999: 96.) Nykylähteissä muistonimeä ei juurikaan määritellä tätä tarkemmin, ja siksi olen päättänyt tukeutumaan tutkimuksessani Laura Ukskosken (2019) pro gradu -tutkielmassaan tekemään, kattavampaan muistonimen määritelmään. Ukskosken mukaan ”muistonimi on tietyn henkilön, suvun, yrityksen, paikan, tapahtuman, eläimen, tuotteen tai muun vastaavan muistoksi tai kunniaksi tietoisesti suunniteltu paikannimi, jossa muistettavaan voidaan viitata joko tämän nimellä tai muulla tavalla. Samalla muistonimellä voi olla myös useita yksilöityjä nimensaaajia.” (Ukskoski 2019: 19–20.) Ukskoski täsmentää tekemäänsä määritelmää muutamilla reunaehdoilla, joita olen hyödyntänyt poimiessani omaa tutkimusaineistoani. Esittelen Ukskosken kattavamman määrittelyn seuraavaksi.

Ukskosken mukaan muistonimi voi ensinnäkin sisältää henkilönimen ja/tai henkilön nimikemääritteen. Tällaisia nimikemääritteitä voivat olla esimerkiksi henkilön titteli, arvo tai ammatti. Henkilönimen tai nimikemääritteen tulee viitata tiettyyn henkilöön, joka voi olla elossa tai kuollut, todellinen tai kuvitteellinen (esim. Turun *Jaakko Haavion puisto*). Samalla nimellä voidaan viitata myös moneen eri henkilöön, kuten pariskuntaan, sisaruksiin tai sukuun (Turun *Fleminginpuisto*). Muistetusta henkilöstä voidaan käyttää joko etunimeä, sukunimeä tai lempinimeä (Turun *Brahenpuisto* ja *Tom of Finlandin aukio*), nimikemäärikettä (Vantaan *Ratsumestarinpolku*) tai näiden yhdistelmää (Turun *Kenraali Airon puisto*). (Ukskoski 2019: 20.)

Muistonimi voi myös sisältää jonkin yrityksen nimen tai yritysnimen yksilöivän osan (Turun *Hellaksenpuisto*). Yksilöivällä osalla Ukskoski tarkoittaa yrityksen nimen määriteosaa tai muuten selvästi yksilöivää osaa. Muistonimeen voi sisältyä myös yrityksen nimikemäärite eli yrityksen toimialaa kuvaava nimitys (Turun *Radioasemanpuisto*). Muistonimessä voi olla myös tietyn seuran, yhdistyksen, joukkueen tai muun vastaavan yksilöintiin käytetty erisnimi tai nimen yksilöivä osa (Oulun *Heitonkangas*) tai nimikemäärite eli sen toimintaa kuvaava nimitys. (Ukskoski 2019: 20.)

Muistonimi voi sisältää myös sellaisen paikannimen, jonka tarkoite ei ole muistonimen tarkoitteen lähellä. Tällainen muistonimi ei myöskään liity paikkojen maantieteelliseen yhteyteen, vaan muistonimen nimeämisperusteena voi olla esimerkiksi kunnioittaa kaupunkien välistä ystävyyttä (Turun *Århusinpuisto*). Ukskosken mukaan muistonimi voi myös sisältää ”tietyn tapahtuman,

kulkuvälineen, laitteen, tuotteen, teoksen, eläimen, taivaankappaleen tai muun vastaavan asian yksilöimiseen käytetyn erisnimen tai sen yksilöivän osan ja/tai nimikemääritteen eli muistettavaa asiaa kuvaavan nimityksen”. Tällaisia muistonimiä ovat esimerkiksi Turun *Pähkinäsaarenpuisto* ja *Uplantilaistenpuisto* sekä Kuopion *Annikki-Veturin tie*. (Ukskoski 2019: 20.)

Ukskosken määritelmän mukaan muistonimiä puolestaan eivät ole esimerkiksi nimet, jotka sisältävät talonnimen. Tästä poikkeuksena ovat tapaukset, joissa on tiedossa, että nimellä tietoisesti viitataan esimerkiksi tiettyyn talossa eläneeseen henkilöön. Tällöin talon- ja henkilönnimi voivat olla samannäköisiä. Muistonimiä eivät ole myöskään läheisten maantieteellisten paikkojen nimiä sisältävät nimet (esimerkiksi Turun *Annanpuisto*, joka on saanut nimensä läheisestä *Annankadusta*) tai aihepiirinimistöksi kootut paikannimiaiheiset nimet. Niin ikään muistonimiin eivät kuulu tarkoitteen suunnalla tai määränpäässä olevien paikkojen nimiä sisältävät nimet. Henkilönnimiä sisältävät nimet eivät ole muistonimiä silloin, kun niiden nimeämisperuste tunnetaan, eikä se liity tiettyyn henkilöön. Tällaisia nimiä ovat esimerkiksi etunimiaiheiset aihepiirinimet (Turun *Marjatankatu*, *Johannankuja* ja *Hannanpolku*). Muistonimiä eivät ole yrityksen toimialaa kuvaavan yleissanan sisältävät nimet sellaisissa tapauksissa, joissa samalla nimellä voidaan viitata moniin eri yrityksiin samalla alueella (esim. huonekaluliikkeiden ympäröimä toriaukio *Sisustajantori* Oulussa). Myöskään tietyn yrityksen tuotteisiin tai vaikkapa työntekijöihin viittaavat nimet eivät ole muistonimiä, ellei nimessä ole tietyn tuotteen tai työntekijän yksilöivää nimenosaa. (Ukskoski 2019: 21.)

Kuten ehdoista voi havaita, muistonimen tärkeä kriteeri on se, että se viittaa johonkin tiettyyn henkilöön, asiaan tai tapahtumaan. Näiden ehtojen lisäksi muistonimen keskeinen edellytys on aina se, että nimenantaja on tietoisesti tarkoittanut nimen annettavan jonkun tai jonkin muistoksi. Nimi voi siis olla muistonimi vain, jos se on muistonimeksi tarkoitettu. Nimen alkuperäinen nimeämisperuste voi toisaalta sumentua ajan saatossa, jolloin on vaikea löytää tietoa siitä, onko nimi annettu sattumanvaraisesti vai kunnianosoituksena. Tämän seurauksena nimi voi menettää asemansa muistonimenä. (Ukskoski 2019: 21.)

Nimen tunnistaminen muistonimeksi voi olla määritelmästä huolimatta hankalaa. Henkilönnimen sisältävä paikannimi voi näyttää äkkiseltään muistonimeltä, vaikka henkilönnimiä esiintyy myös esimerkiksi aihepiirinimistöissä. Saatavissa oleva tieto nimeämisperusteista helpottaa muistonimen tunnistamista huomattavasti. Muistonimien poimiminen muiden nimien joukosta voi vaatia myös alueen karttaan ja historiaan perehtymistä. Esimerkeiksi voidaan ottaa Turun Kärämäessä sijaitseva *Prykinpuisto*, jonka nimi juontaa alueella aiemmin toimineeseen oluttehtaaseen tai niin ikään Kärämäessä oleva *Ruususuklaankuja*, joka viittaa alueella toimineen Hellaksen makeistehtaan valmistamaan suklaaseen. Ukskoski nostaa tutkielmassaan tarkasteluun etenkin *Ruususuklaankujan*,

jonka tuntumassa on myös monia muita makeistehtaasta ammentavia nimiä, kuten *Hellaksenpuisto*, *Lakritsiippi* ja *Konvehtiaukio*. Näistä muistonimiksi voidaan kuitenkin katsoa vain *Hellaksenpuisto* ja *Ruususuklaankuja*, jotka viittaavat yksiselitteisesti makeistehtaaseen ja sen valmistamaan tuotteeseen (Ukskoski 2019: 22). Ukskoski toteakin tutkimuksessaan, että *Lakritsiippi* ja *Konvehtiaukio* eivät täytä muistonimen vaatimuksia, vaan ne ovat aihepiirinimiä niiden appellatiivisuuden ja moniselitteisyyden vuoksi (2019: 22).

Joissakin tapauksissa appellatiivisuus ei tarkoita sitä, etteikö nimi voisi olla muistonimi. Jos viittaus yhteen ja tiettyyn muistettavaan on tarpeeksi ilmeinen, myös muistonimessä voidaan käyttää appellatiivia. Yritykseen, yhdistykseen tai vaikkapa urheiluseuraan voidaan viitata sitä kuvaavalla appellatiivisella nimikemääritteellä, mikäli yritys tai yhdistys on alueella ainoa laatuaan. Ukskoski nostaa esimerkiksi Turun *Ruiskutehtaankujan*, joka on annettu Wahlroosin ruiskutehtaan muistoksi. (2019: 22.) Niin ikään Turussa sijaitseva *Tikkumäenpuisto* on muistonimi alueella toimineelle tulitikkutehtaalle Åbo Nya Tändsticksfabrikille. Ukskosken mukaan kyseessä ei ole muistonimi, jos nimi viittaa laajempaan toimintaan tai moniin saman alueen yrityksiin (2019: 22).

Turussa on paljon aihepiirinimiä, joita on annettu periaatteessa jonkun tai jonkin muistoksi. Tällaisia ovat esimerkiksi Aleksis Kiven *Nummisuutareihin* pohjautuvat *Martanpuisto*, *Nummisuutarinpuisto* ja *Oinasmäen Joosepin puisto* sekä ystävyyskaupunkeihin perustuvat aihepiirinimet, kuten *Gdanskinpuisto* ja *Varnanpuisto*. Nimet ovat kiistattomasti aihepiirinimiä, koska ne sijoittuvat samalle maantieteelliselle alueelle. Aihepiirinimen ja muistonimen raja on tällaisissa tapauksissa kuitenkin häilyvä ja olisikin hyvä pohtia, kallistuuko nimi myös kunnianosoituksen puolelle. Yleensä tutkimuskirjallisuudessa aihepiirinimet ja muistonimet pidetään erillään, mutta todellisuudessa aihepiirikin voi olla jonkin henkilön tai asian, esimerkiksi Aleksis Kiven ja hänen teoksensa, muisto (Sjöblom 5.9.2019). Kuten aikaisemmin mainitsin, Ukskosken määritelmän mukaan aihepiirinimistöksi kootut paikannimiaiheiset nimet eivät pääsääntöisesti kuulu muistonimiin. Pidän kuitenkin esimerkiksi ystävyyskaupunkeihin perustuvaa aihepiirinimistöä poikkeuksena. Nimiä ei ole valittu satunnaisesti, vaan niillä on muistettu tiettyjä ystävyyskaupunkeja, joilla on Turkuun kiinteä yhteys.

Kirjallisuuteen perustuvassa nimistössä noudatan samaa periaatetta kuin aikaisemmin kuvailemassani Hellaksen makeistehtaan tapauksessa. Lasken muistonimiksi sellaiset nimet, jotka ovat selvästi yksilöitävissä tiettyyn kaunokirjalliseen teokseen liittyviksi: luokittelen *Nummisuutarinpuiston* ja *Oinasmäen Joosepin puiston* muistonimiksi, mutta esimerkiksi *Martanpuisto* ja *Kekkurinpuisto* jäävät luokitteluni ulkopuolelle, vaikka ne kuuluvatkin samaan Aleksis Kiven Nummisuutarit -teemaiseen aihepiirinimistöön.

Pyrin hyödyntämään epäselvissä tapauksissa Ukskosken määritelmää, ja sisällytän muistonimiin sellaiset aihepiirinimet, jotka ovat määritelmän mukaan myös muistonimiä. Jos aihepiirinimen nimeämisperusteesta ei ole tyhjentävää tietoa tai nimi ei sovi muistonimen määritelmään, olen pitänyt tapausta yksiselitteisesti aihepiirinimenä.

Kuten tästä luvusta ilmenee, muistonimen määrittely ei ole aivan mutkatonta. Ukskosken määritelmä onkin paljon aiempaa kirjallisuutta laajempi, kun suppeimmillaan muistoniminä voitaisiin pitää vaikkapa vain henkilönimen sisältäviä, kunnianosoituksena tarkoitettuja nimiä. Tarkoista vaatimuksista huolimatta Ukskosken määritelmä jättää yhä joihinkin tapauksiin tulkinnanvaraa. (Ukskoski 2019: 24.) On myös huomionarvoista, että monien paikannimien nimeämisperusteista ei löydy lisätietoa käyttämästäni lähteistä, joten jotkut aikoinaan muistonimiksi tarkoitettut nimet ovat hyvin todennäköisesti jääneet aineistoni ulkopuolelle. Siksi nimeämisperiaatteiden kirjaaminen ylös olisi tutkimuksen kannalta äärimmäisen tärkeää.

2.2 Suosituksia ja ohjeita muistonimeämiseen

Muistonimeä suunniteltaessa tulisi keskittyä siihen, että nimeä ei ole tarvetta muuttaa tulevaisuudessa. Siksi muistonimeämistä varten on laadittu tarkat ohjeistukset ja suositukset. Muistonimeäminen on joskus varsin arkaluonteista, ja muistetun koko elinkaari tulisi olla selvillä nimenantohetkellä. Suomessa Kotimaisten kielten keskuksen nimistönhuolto suosittelee, että muistonimi annettaisiin vasta viisi vuotta muistettavan kuoleman jälkeen, jolloin henkilön merkitystä yhteisölleen voidaan tarkastella objektiivisemmin ja kokonaisvaltaisemmin. Muistonimen vaihtaminen voi aiheuttaa monille henkilöille ja yrityksille vaikeuksia. Esimerkiksi kadun varrella asuvalle henkilölle tai kadulla sijaitsevalle yritykselle kadunnimen muutos on usein tukala tilanne, ja voi tuottaa yritykselle merkittäviä tappioita. Lisäksi nimenmuutoksen on todettu häiritsevän ympäristön hahmotusta ja vähentävän turvallisuuden tunnetta. (Lehikoinen 1999: 63; Onkamo 2016.)

Aikaa kestävien muistonimien suunnittelu ei ole kuitenkaan aina onnistunut järin hyvin. Ukskosken (2019: 14) mukaan muistonimille on jouduttu tekemään selvästi useammin nimenvaihdoksia kuin muunlaisille nimille. Tämän vuoksi erityisesti poliittisesti perusteltu muistonimeäminen on ongelmallista, sillä se voi johtaa laajoihinkin nimistömuutoksiin poliittisen ilmapiirin vaihtuessa: esimerkiksi Berliinissä vaihdettiin toisen maailmansodan jälkeen jopa yli 400 kadun nimi (Azaryahu 1996: 318). Suomenkin muistonimien suunnittelusta löytyy kehitettävää. Kotuksen vuoden 1999 nimistösuunnittelukysely paljasti, että jopa 55 prosenttia vastanneista kunnista on joskus antanut muistonimiä elossa olevien henkilöiden kunniaksi, vaikka sitä on kehoitettu välttämään jo vuosikymmenien ajan. (Onkamo 2016.)

Muistonimeämiskäytännöt vaihtelevat eri maissa. Vaikka Suomessa on vuodesta 2004 asti suositeltu muistonimen antamista aikaisintaan viisi vuotta muistetun kuoleman jälkeen, esimerkiksi Tunisia edustaa täysin päinvastaista näkemystä. Siellä paikkoja nimetään varsinkin istuvan presidentin, mutta myös muiden elossa olevien merkkihenkilöiden kunniaksi. Etelä-Koreassa taas muistonimen antamisen odotusaika on jopa liian tiukka; 30 vuoden odotusaikana ymmärrys henkilön merkityksestä yhteisölleen on voinut jo haalistua. (Onkamo 2016.) Kiinassa paikkojen nimeäminen henkilöiden mukaan on kokonaan kiellettyä (Närhi 1999: 96).

Suomen kuntien muistonimeämisessä suositellaan tiettyjä yleisperiaatteita, joiden perustana ovat YK:n paikannimikonferensseissa vuosina 1965 ja 2002 annetut suositukset. Niiden pohjalta Helsingin nimistötoimikunta laati vuonna 2004 oman, tarkemman ohjeistuksen muistonimeämisen apuvälineeksi. (Paikkala 2005.) Kotimaisten kielten keskus tukeutuu julkaisuissaan tähän ohjeistukseen ja suosittelee muitakin kuntia suunnittelemaan muistonimiä sen pohjalta (esim. Kielitoimiston nimiopas: 155–156). Turun nimistötoimikunnan edustajan mukaan myös Turussa toimitaan muistonimiä suunniteltaessa Helsingin kaupungin ja Kotimaisten kielten keskuksen ohjeiden mukaan (Tuuli Vesanto 12.2.2020). Esittelen tässä alaluvussa kyseisen muistonimiohjeistuksen ja muita muistonimiin liittyviä suosituksia. Kerron myös lyhyesti aikaisemmista muistonimiohjeistuksista, sillä aineistossani on monenikäisiä muistonimiä.

Suomalaiset uudet muistonimiohjeistukset noudattavat pääpiirteittäin samaa linjaa: lähinnä sanamuodot vaihtelevat. Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämässä Kielitoimiston ohjepankissa on seuraavan kuvan 1 mukainen ohjeistus muistonimeämisestä (Kielitoimiston ohjepankki: Nimistön suunnittelu: muistonimet):

YK:n paikannimikonferenssit ovat suosittaneet, että paikkojen nimeämistä elossa olevien henkilöiden mukaan tulisi välttää. YK:n suositusten pohjalta on esimerkiksi Helsingin kaupungissa laadittu seuraavat ohjeet muistonimien käytöstä.

1. Katu, aukio, puisto tai muu kohde voidaan nimetä henkilön mukaan tai muistoksi, mikäli

- henkilö ja hänen toimintansa on yleisesti tunnustettu muistamisen arvoiseksi ja
- henkilö liittyy merkittävällä ja positiivisella tavalla nimettävään paikkaan tai edustaa sen historiallista kerrostuneisuutta tai
- henkilö on syntynyt tai asunut merkittävän osan elämästään tai tehnyt merkittävän elämäntyön kyseisellä paikkakunnalla tai
- henkilö on kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävän elämäntyön tehnyt suomalainen.

Henkilön tulee nauttia kunnioitusta ja arvonantoa myös oman alansa, poliittisen viiteryhmänsä ja aikakautensa ulkopuolella.

2. Katua, aukiota, puistoa tai muuta kohdetta ei voi nimetä elossa olevan henkilön mukaan. Henkilön nimeä voidaan harkita käytettäväksi kaavanimessä vasta viiden vuoden kuluttua henkilön kuolemasta.

3. Katua, aukiota, puistoa tai muuta kohdetta ei voi nimetä toimivan liikelaitoksen, yrityksen tai julkisoikeudellisen yhteisön mukaan. Yrityksen tai yhteisön nimeä voidaan kuitenkin harkita käytettäväksi kaavanimessä, mikäli se on samannimisenä toiminut usean sukupolven ajan samalla paikalla ja sillä on suuri paikallinen merkitys.

4. Yksinomaan henkilöiden muistoksi annettuja nimiä ei koota ryhmänimistöksi.

5. Henkilöitä voi muistaa muutenkin kuin nimikkokadulla tai muulla paikalla; muita keinoja ovat esimerkiksi muistomerkit, -kilvet ja -laatat.

On hyvän tavan mukaista kysyä henkilön omaisilta tai muulta suvulta, sopiiko muistonimen antaminen heille.

Kuva 1. Kielitoimiston ohjepankki – Nimistön suunnittelu: muistonimet – Koko ohje

Näiden ehtojen lisäksi esimerkiksi Ulla Onkamo (2016) mainitsee, että luonnonpaikkojen, kuten järvien ja saarten nimiä ei tulisi koskaan suunnitella tietoisesti, sillä ne syntyvät paikallisessa kielenkäytössä. Siksi luonnonpaikoille ei anneta muistonimiä. Muistonimeäminen on mahdollista ainoastaan suunnitelluissa nimissä, kuten kaupunkien kaavanimissä.

Nykyaikaisiinkin ohjeistuksiin liittyy monia kysymyksiä, joiden vastaukset ovat tulkinnanvaraisia. Millainen se yhteys tarkalleen on, joka muistetulla tulisi olla nimettävään paikkaan? Onko nimessä paras käyttää muistetun etunimeä, sukunimeä vai kumpaakin? Onko muistonimi perusteltu, jos se on käytössä vaikea (esimerkiksi pitkä tai kirjoitus- ja ääntöasultaan mutkikas)? Miten tulisi toimia, jos muistetun historiasta selviää yllättäen negatiivisia asioita? (Onkamo 2016.) Myös yrityksen tai liikelaitoksen kunnioittaminen muistonimellä on sangen ongelmallista. Miten perustellaan, onko yrityksellä ollut ”suuri paikallinen merkitys”? Entä millä ehdoin jokin yritys saa muistonimen, mutta toinen ei?

On muistettava, että Turunkin nykyään noudattelema, ajankohtainen muistonimiohjeistus on laadittu vuonna 2004, mutta aineistossani on paljon tätä vanhempiakin muistonimiä. Tätä edeltävä ohje muistonimeämisen tueksi on annettu vuonna 1999 teoksessa Yhteinen nimiympäristömme: nimistösuunnittelun opas (1999) ja eritoten siinä olevassa Eeva Maria Närhin (1999: 96–99) artikkelissa Muistonimet. Närhin periaatteet muistonimeämiselle ovat pitkälti samat kuin kuvan 1 ajankohtaisessa ohjeistuksessa, mutta siinä on myös muutamia eroja. Närhin ohjeistuksessa ei ole ensinnäkään mainintaa viiden vuoden odotusajasta muistetun kuoleman jälkeen, mutta hän kirjoittaa, että usein ”muistonimi annetaan vasta vuosikymmenien tai -satojen kuluttua”. Toiseksi ohjeistuksessa ei kielletä muistonimien kokoamista aihepiirinimistöksi. Närhin ohjeen mukaan muistonimien saajina voi olla vain henkilö tai liikeyritys. Toisaalta hän kirjoittaa, että myös ulkomaalaiset henkilöt voivat sopia muistonimen saajiksi äärimmäisissä poikkeustapauksissa. Tämä huomio puuttuu ajankohtaisesta ohjeistuksesta kokonaan. (Mp.) Närhin ohjeistusta vanhemmat muistonimiohjeet ovat huomattavasti suppeampia ja epätarkempia. Kuten mainitsin alaluvussa 2.1, vuonna 1979 julkaistussa Helsingin kadunnimet 2 -teoksessa on muistonimen varhainen ja lyhyt määritelmä, jonka mukaan muistonimiä annetaan nimenomaan henkilöiden muistoksi. Määritelmässä ei ole mainittu muita muistonimien saajia. Määritelmän mukaan muistetun tulisi liittyä nimettävään paikkaan jollakin tavalla, eikä muistonimiä suositella annettavan elävien henkilöiden mukaan. (Närhi 1979: 28.)

Turun nimistötoimikunnan esittelijänä vuosina 1992–2016 toimineen Iina Paasikiven mukaan Turussa on noudatettu ennen vuoden 2004 muistonimiohjeistusta lähinnä periaatetta, että muistettu on turkulainen, usein Turussa toiminut ja valtakunnallisesti ansioitunut. Nimistötoimikunnan jäsenenä oli hänen mukaansa silloin pitkäaikaisia nimistöasiantuntijoita, joilla oli aina muistitietoa Turun

nimeämiskäytännöistä. Muistonimiä ei ole silloinkaan ollut tapana antaa eläville henkilöille joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Yrityksiä, tapahtumia tai muita tahoja Paasikivi ei mainitse muistonimien saajina lainkaan. Paasikiven mukaan nimikkopaikka on monissa tapauksissa liittynyt muistettuun erityisellä tavalla: esimerkiksi kuplettilaulaja Rafu Ramstedt sai oman nimikkopaikkansa Raunistulaan, jossa hän aikoinaan asui. (Iina Paasikivi 13.2.2020.)

2.3 Muistonimeämisen historiaa

Vielä keskiajalla ja 1500-luvulla Suomen kaupungeissa ei esiintynyt muistonimiä, mutta 1600-luvun kuluessa Suomessakin syntyi muutamia kunnianosoitukseksi tarkoitettuja nimiä: *Drottninggatan* (*Kuningattarenkatu*) Turussa ja Viipurissa, *Kungsgatan* (*Kuninkaankatu*) Turussa, Helsingissä ja Viipurissa sekä *Brahegatan* (*Brahenkatu*) Turussa (Harling-Kranck 2006: 223). Turun vanhimman muistonimen *Brahenkadun* synty sijoittuu 1650-luvulle. Nimi annettiin Turkua kehittäneen kenraalikuvernööri Pietari Brahen muistoksi. (Pitkänen 2003.) Turun *Kuningattarenkatu*-nimellä kunnioitettiin Kuningatar Kristiinaa, joka hallitsi Ruotsi-Suomea vuosina 1644–1654 (Kostet & Kupila 2011: 242–243).

Muistonimien suosio kasvoi selvästi koko Euroopassa vuonna 1789 alkaneen Ranskan vallankumouksen jälkeen. Kuninkaallisista ja katolisesta kirkosta irtisanouduttiin, mikä johti myös kadunnimistön muuttamiseen. Nimikylttien kristilliset sankarit ja kuningasperheen jäsenet väistyivät, kun uuden aikakauden nimistöön nousi kuuluisuuksia Napoleon Bonapartesta Montesquieuhön. Nimet kuten *Avenue Napoléon*, *Hermann-Göring-Straße* ja *Stalinallee* saivat alkunsa. Tuolloin muistonimeämisessä ei niin välitetty siitä, onko henkilöllä mitään historiallista yhteyttä nimikkopaikkaansa. Tällaisten muistonimien synnyn voikin paikallistaa juuri 1800-luvun Pariisiin: siellä esiintyivät ensimmäiset henkilönnimistä muodostetut kadunnimet, joilla ei ole varsinaisesti tekemistä nimetyin paikan kanssa. (Harling-Kranck 2006: 217; Slotte 1999: 34.)

Trendi omaksuttiin nopeasti ympäri Euroopan ja se rantautui pienissä määrin myös Suomeen. Helsingin kaduilla voi yhä huomata pilkahduksia Venäjän vallan ajasta, kun astelee keisarillisen perheen jäsenten mukaan nimetyillä *Dagmarinkadulla*, *Sofiankadulla* tai *Aleksanterinkadulla*. Myöhempää neuvostoaikaa symboloi esimerkiksi Helsingin Alppilassa sijaitseva *Lenininpuisto*. (Ainiala 2007; Ainiala ym. 2008: 134.) Toisaalta 1800-luvulla kansallistunne oli koko Euroopassa vahva, ja onkin merkittävää, että myös monet suomalaisten omat merkkihenkilöt ehtivät saada nimikkopaikkansa jo ennen itsenäistymistä. Helsingissä heitä ovat esimerkiksi J. L. Runeberg, Albert Edelfelt sekä Minna Canth. (Carpelan – Schulman 1996: 53–54; Palonen 2018: 35.) Turussa perustettiin vuonna 1890 maamme ensimmäinen nimitoimikunta, joka otti pikimmiten mallia

Helsingin nimeämiskäytännöistä. Toimikunnan myötä myös Turussa kunnioitettiin muistonimillä esimerkiksi Henrik Gabriel Porthania, Klaus Flemingiä ja J. L. Runebergiä jo 1890-luvulla (Pitkänen 2003; Ukskoski 2019.) 1900-luvun alku tarkoitti kaupunkinimistölle monia mullistuksia. Vuosisadan taitteessa muistonimien muodostustapa muuttui, sillä muistonimissä alettiin suosia etunimien sijaan sukunimiä (Palonen 2018: 36–37).

Valtiollisista teemoista ammennetut nimet, kuten aikaisemmin mainitsemani keisarilliset nimet, ovat erityisen herkkiä tunteiden aiheuttamalle muutokselle. Poliittiset vallanvaihdot ja arvostusten muutos voivat aiheuttaa sen, että myös nimistöä vaihdetaan. Itä-Euroopassa on monia tapauksia, joissa sama katu on vaihtanut nimeään useasti. Latvian Riiassa kaupungin keskeisiä kadunnimiä on muutettu vuoden 1859 jälkeen jopa seitsemän kertaa: esimerkiksi nykyinen *Vapaudenkatu* tunnettiin vuonna 1942 *Adolf Hitlerin katuna* ja vuonna 1950 *Lenininkatuna*. Sama ilmiö kävi myös Suomessa itsenäistymisen ja nationalismin nousun myötä. (Ainiala ym. 2008: 133–135; Ainiala 2012: 94.)

1920-luvulla nationalistisessa hengessä Helsingissä kampanjoitiin venäläisyyteen viittaavan nimistön muuttamisesta. Etenkin ylioppilasnuoriso tahtoi puhdistaa Helsingin venäläisyyksistä, sillä Venäjän vallan vaiheiden häivyttämistä pidettiin tärkeänä itsenäisen valtion kehittämiseksi. Toisaalta keskustelijoiden toinen laita piti nimien muuttamista törkeänä historian vääristämisenä. (Seppälä 2016; Valtonen 2018: 205.) Mikko-Olavi Seppälä (2016) kirjoittaa, miten opiskelija-aktiivit iskivät muun muassa Helsingin yliopiston päärakennukselle. He peittivät seinän Aleksanteri I:een viittaavat nimikirjaimet kankaalla, jossa luki ”Helsingin Yliopisto”. Seppälä lainaa Ylioppilaslehden numerosta 1/1925 tekstistä seuraavan lisähuomion, joka oli kirjoitettu kankaan kulmaan:

Pidämme Suomelle ja kansakunnalle masentavana ja nöyryyttävänä sitä aikaa, jolloin maamme ja kansakuntamme eli Venäjän mahtajien orjuudessa. Sen vuoksi ne muistot ja muistomerkit, jotka juontavat juurensa tuolta ajalta ja siitä muistuttavat ovat itsenäiselle Suomelle ei ainoastaan nöyryyttäviä, vaan jopa häpeällisiä. Ja siksi ne pitäisi mitä pikimmin hävittää.

Kampanjointi johti pääkaupungissa lopulta suureen nimistöuudistukseen (Seppälä 2016). Kansallistunne vahvistui, ja Venäjän vallan jäljet pyrittiin pyyhkimään pois katukuvasta. Venäläisyyteen liittyviä nimiä korvattiin esimerkiksi suomalaisten kansallissankareiden, Kalevalan ja Väinikki Stoolin tarinoiden nimistöllä. *Andreaxenkatu* muuttui *Lönnrotinkaduksi* ja *Keisarillisen Aleksanterin yliopiston* nimikyltti vaihdettiin *Helsingin yliopistoksi* (Seppälä 2016; Carpelan – Schulman 1996: 54–55). Suomalaisuusaate kukoisti myös Turussa. Itsenäistymisen jälkeen esimerkiksi Turun *Aleksanterintori* muuttui *Kauppatoriksi*, *Nikolaintori* *Tuomiokirkkotoriksi* ja *Venäjän kirkkokatu* *Yliopistonkaduksi* (Perälä 2001: 42). Venäjän vallan aikaisista nimistä on kuitenkin joitakin yhä jäljellä. Tästä oivallinen esimerkki on *Aleksanterinkatu*, jolla voi tänäkin

päivänä kävellä Helsingissä, Kaskisissa, Lahdessa, Loviisassa, Porvoossa, Tampereella ja monissa muissakin kaupungeissa. (Harling-Kranck 2006: 236.)

Keskusteluja muistonimien vaihtamisesta syntyy yhä. Muun muassa Helsingin *Lenininpuisto*-nimeä on toivottu vaihdettavan. Nimen vaihtamisen motiiviksi on esitetty sitä, että Leninin kaltaisen hallitsijan nimi ei sovi osaksi virallista nimistöä. (Harling-Kranck 1999: 52.) Onkin hyvä pohtia, voiko nimistössä näkyä yhä historian kipukohdat vai tulisiko uusien nimien syrjäyttää kipeät muistot. Muun muassa Ainialan (2018) näkemys on, että ”olisi syytä välttää sellaisia linjauksia, jotka mahdollistaisivat muistonimen vaihtamisen uusien historiaa koskevien näkemysten tai muuttuvien ideologisten suuntausten mukaisiksi.” Hän perustelee kantaansa sillä, että kaavanimistössä pysyvyys on keskeinen kriteeri.

1900-luvun jälkipuoliskolla muistonimeämisestä tuli lopulta maailmanlaajuinen muoti-ilmiö, ja Suomessakin koettiin paineita seurata muiden valtioiden esimerkkiä (Närhi 1999: 96). Muistonimien antamisesta tuli yhä enemmän kilpajuoksua, ja omasta muistonimestä muodostui eräänlainen statussymboli. Muistonimeämisen perimmäinen tarkoitus jäi taka-alalle, kun myös elossa olevien vaikuttajien nimet alkoivat siirtyä katujen ja puistojen nimiin. Tällaisia nimikkokatuja saatettiin antaa kunnissa esimerkiksi liikelahjoina. (Paikkala 2005.) Poliittinen nimenanto on sittemmin hiipunut ja 1900-luvun loppua leimaa muistonimien sekularisoituminen ja monialaisuus. Kari Palosen (2017: 13) mukaan poliittisten ja uskonnollisten vaikuttajien ja hallitsijoiden sijaan nimillä on muistettu lähinnä näyttelijöitä, laulajia tai paikallisvaikuttajia. Huomionarvoista on toisaalta se, että aikaisemmin muutettuja venäläisten hallitsijoiden muistonimiä haluttiin ottaa jossain määrin takaisin käyttöön (Lehikoinen 1999: 63).

Laura Ukskosken mukaan 1900-luvun loppupuolella muistonimiaiheita alettiin hakea kauempaa, kun hallitsijoiden tai poliittisten vaikuttajien mukaan nimeäminen ei ollut enää muodissa. Näin katujen ja puistojen nimiin pääsi jo melkein unohduksiin painuneita paikallisia vaikuttajia, tuntemattomampia omien alojensa edelläkävijöitä ja kansanomaisempia esikuvia Juha Kankkusesta (Laukaan *Juha Kankkusen tie*) Reino Helismaahan (Helsingin *Reino Helismaan tie*). (Ukskoski 2019: 32.) Toisaalta lähivuosisikymmenien muistonimeämisessä on ollut havaittavissa orastavaa kiinnostusta historiaan. Erityisesti Helsingissä vuosina 1999–2002, kun nimistötoimikunnan puheenjohtajana oli historian professori Matti Klinge, Helsingin Viikinmäen kaupunginosaan ehdotettiin nimiä kuten *Pähkinälinnankatu* ja *Birger Jaarlin tori*. Nimet viittaavat Ruotsin keskiajan historiaan. (Harling-Kranck 2006: 245.) Sotien jälkeisinä vuosikymmeninä ystävyyskaupunkien muistaminen lisääntyi suomalaisissa nimissä (Närhi 1987). Tämän voi huomata esimerkiksi turkulaisista *Gdanskinpuistosta*, *Göteborginpuistosta*, *Varnanpuistosta* ja *Århusinpuistosta* joiden ehdotusvuosi on 1967.

2000-luvulla muistonimien suosio tuntuu olevan edelleen kasvussa (Pitkänen 2003). Helsingissä on ollut 2000-luvulla jonkin verran pyrkimystä antaa muistonimiä sellaisten ei-suomalaisten henkilöiden mukaan, jotka eivät ole toimineet Suomessa. Tämä on ristiriidassa muistonimeämisen suositusten kanssa, sillä henkilöillä ei ole varsinaista yhteyttä nimettävään paikkaan. Samalla nimi menettää opastavan merkityksensä. Kuten Sirkka Paikkala toteaa artikkelissaan: ”Nimeämiseen liittyy myös kulttuurinen puoli, johon kuuluu ympäristön, vanhan paikannimistön, arkkitehtuurin ja historian tasapuolinen huomioon ottaminen.” (Paikkala 2005.)

2000-luvun kuluessa on paneuduttu myös muistonimeämisen epäkohtiin. Useissa kaupungeissa, kuten Helsingissä, Amsterdamissa, Wienissä ja Uppsalassa on alettu kiinnittämään huomiota muistettujen naisten osuuteen. (Ukskoski 2019: 32.) Paikkojen julkiseen historiaan liittyy usein miehiä, sillä naiset eivät ole päässeet osaksi julkista elämää. Vuosisatojen ajan naisten paikka on ollut useammin kotona, eikä heillä ole ollut mahdollisuutta poliittiseen tai vaikuttavaan toimintaan, josta heitä voisi muistaa. Siksi historiankirjojen tekstit on kirjoitettu lähinnä miesten saavutuksista. Itävallassa Wienin miesvaltaisen muistonimistön ongelma on ratkaistu sangen kyseenalaisella tavalla. Miehen etunimi on toisinaan vaihdettu samasta nimestä johdetuksi naisen etunimeksi (esimerkiksi suomen kielessä *Mikaelin* muuttaminen *Mikaelaksi*). Uusi muistonimi on tämän jälkeen yhdistetty keinotekoisesti johonkin historialliseen naishenkilöön. Tällä tavalla johdetulla paikannimellä ei ole ympäristöönsä mitään yhteyttä ja se jää hyvin irralliseksi. (Onkamo 2016.) Line Sandst (2016: 214–217) on kööpenhaminalaista nimistöä tutkivassa väitöskirjassaan huolissaan myös siitä, että nimeämisperusteet muuttuvat liian poliittisiksi, ja historiallisuus jää vaille huomiota. Tämä on uhkana, jos muistonimeämisessä keskitytään liikaa keinotekoiseen sukupuolikiintiöiden kasvattamiseen.

3 Puistojen nimissä muistetut henkilöt ja asiat

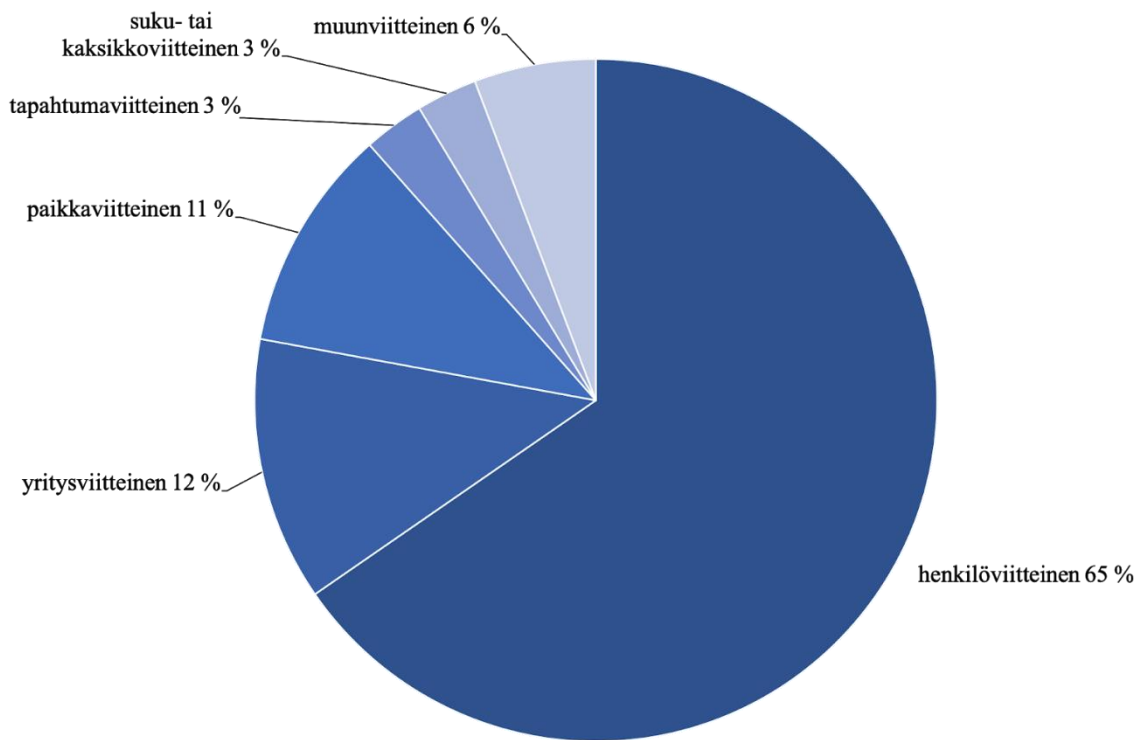
Tässä luvussa esittelen luokittelun, jonka mukaisesti olen jakanut aineistoni nimet henkilö-, suku- tai kaksikko-, yritys-, paikka-, tapahtuma- ja muunviitteisiin nimiin. Lisäksi käsittelen puistojen muistonimien aikakehitystä ja sitä, kuinka paljon muistonimiä on annettu eri vuosikymmeninä. Perehdyn myös muistettuihin tarkemmin ja pohdin, millaisia muistetut henkilöt ja asiat ovat sekä mitkä piirteet ovat millekin ryhmälle ominaisia. Tarkastelen jokaisen nimen osalta muistettujen elintai toiminta-ajankohtia sekä suhdetta nimikkopaikkaan. Lisäksi käsittelen useimmissa tapauksissa lyhyesti muistonimen määrite- ja perusosia. Luokittelun lisäksi tutkin, miten aikaisemmin kuvailemani muistonimiohjeistukset toteutuvat muistettujen valinnassa. Peilaan tuloksiani eri muistonimiryhmien kohdalla Laura Ukskosken (2019) pro gradu -tutkielman tuloksiin.

Olen tutkinut henkilöiden, sukujen ja kaksikoiden, yritysten, tapahtumien ja muiden muistettujen historioita ja tietoja Turun kaupungin nimekisterin lisäksi erilaisista verkkolähteistä, kuten SKS:n Kansallisbiografiasta ja paikallisverkkolehdistä. Olen ollut löytämäni tietojen suhteen kriittinen ja pyrkinyt etsimään tietoa monista toisiaan tukevista lähteistä.

Esittelen seuraavassa alaluvussa muistonimien kategoriat ja aikakehityksen, eli Turun puistoille annettujen muistonimien määrän eri vuosikymmeninä. Käsittelen muistettuja henkilöitä ja asioita omissa alaluvuissaan. Tarkastelen yksittäisiä muistettuja henkilöitä luvussa 3.2 ja luvussa 3.3 perehdyn sukuihin ja kaksikoihin. Luvussa 3.4 käsittelen muistonimillä kunnioitettuja yrityksiä. Maantieteellisiä kohteita tarkastelen luvussa 3.5 ja muistettuja tapahtumia luvussa 3.6. Lopuksi teen huomioita muunviitteisistä muistonimistä eli nimistä, jotka eivät sovi mihinkään muuhun tutkimukseni nimikategoriaan.

3.1 Muistonimien kategoriat ja aikakehitys

Tutkimukseni yksi päätavoitteista on selvittää, millaiset henkilöt ja asiat saavat omia nimikkopaikkoja ja miksi. Tarkastelen seuraavaksi, millaisiin kategorioihin muistonimet jakautuvat. Lisäksi tutkin muistonimien aikakehitystä 1890-luvulta 2010-luvulle. Olen jaotellut aineistoni muistonimet muistettujen lajien mukaisesti *henkilöviitteisiin, yritysviitteisiin, paikkaviitteisiin, suku- tai kaksikkoviitteisiin, tapahtumaviitteisiin* ja *muunviitteisiin* muistonimiin. Tämä jaottelu on pohjana seuraavissa alaluvuissa, joissa käsittelen puistonimien määriteosina esiintyviä ilmauksia. Esittelen eri kategorioiden tarkemmat kuvaukset niin ikään seuraavissa alaluvuissa. Seuraava kuvio 1 havainnollistaa, miten aineistoni nimet jakautuvat edellä mainittuihin kategorioihin:

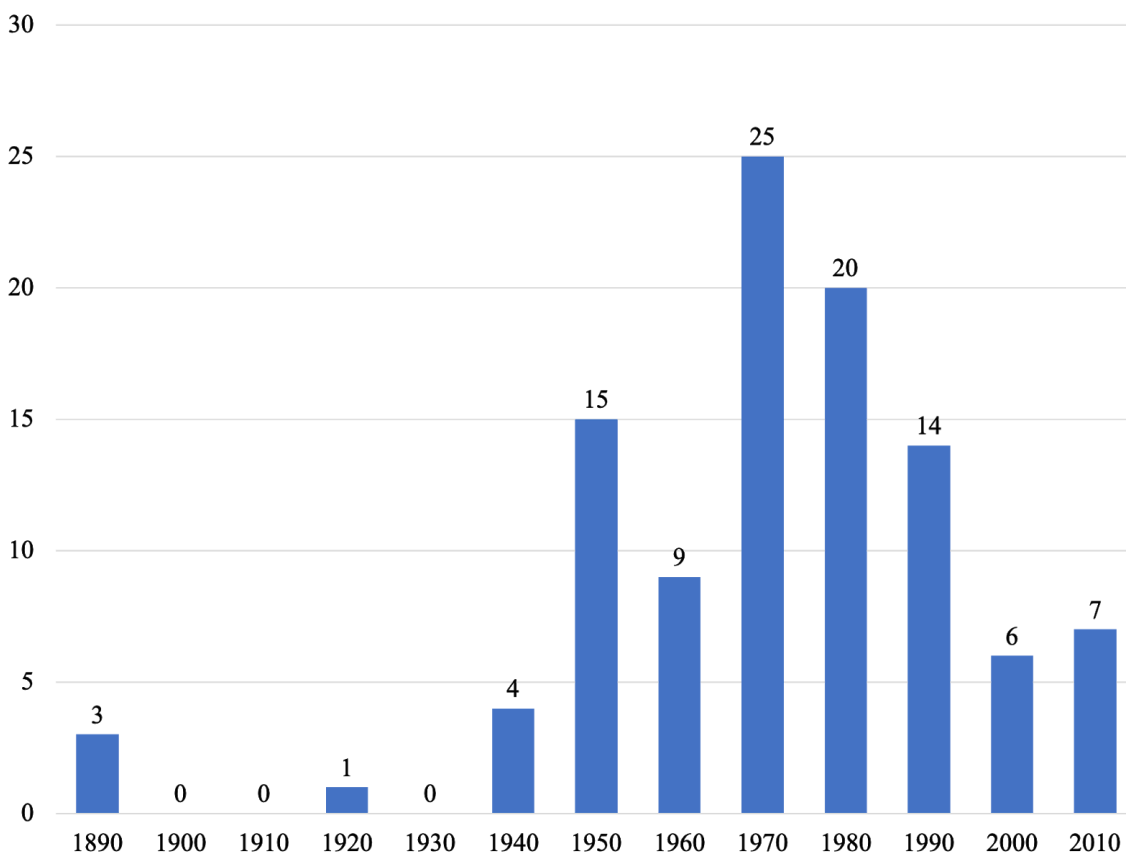
KUVIO 1. Muistonimien tyypit koko aineistossa.

Kuten kuviosta voi havaita, selvästi suurin osa Turun puistojen muistonimistä on annettu henkilöiden kunniaksi. Laura Ukskosken eri kaupunkien muistonimiä käsittelevässä tutkimuksessa henkilöviitteisten muistonimien osuus on 86 prosenttia ja Joel Paasun Helsingin muistonimiä tarkastelevassa tutkimuksessa osuus on 94 prosenttia (Ukskoski 2019: 40; Paasu 2018: 23). Molemmissa tutkimuksissa osuudet ovat selvästi omia tuloksiani suurempia. Kaikissa tutkimuksissa henkilöviitteinen muistonimi on kuitenkin suosituin nimityyppi, joten voidaan päätellä, että se on eräänlainen muistonimen perustyyppi. Toiseksi eniten ja huomattavasti vähemmän muistonimiä on annettu yritysten kunniaksi. Lähes saman verran on muistettu maantieteellisiä kohteita. Muunviitteisten muistonimien osuus on yhteensä 6 prosenttia. Tapahtumia sekä sukuja tai kaksikoita on muistettu suosituimpiin kategorioihin verrattuna hyvin vähän, molempia vain 3 prosentin verran. Ukskosken aineistossa 93 prosenttia henkilöviitteisistä nimistä viittaa yksittäisiin todellisiin henkilöihin, 4 prosenttia sukuihin, 2 prosenttia pareihin ja 1 prosentti fiktiivisiin henkilöihin. Paasun tutkimuksessa taas 96 prosenttia nimistä viittaa miehiin tai naisiin, 3 prosenttia sukuihin ja 1 prosentti miesten ja naisten muodostamiin parivaljakoihin. (Ukskoski 2019: 42; Paasu 2018: 35.)

Henkilöviitteisten nimien kategorian voisi jakaa vielä alakategorioihin Ukskosken (2019: 42) tapaan. Hänen tutkimuksessaan alakategoriana on esimerkiksi *fiktiiviset henkilöt*, mutta omassa aineistossani kuvitteellisiin henkilöihin viittaavia nimiä on vain yksi: *Nallinpuiston* innoittajana on ollut taruun perustuva jättiläinen Nalli, joka legendan mukaan rakensi Killi-jättiläisen kanssa Raision

keskiaikaisen kirkon (Turun Sanomat 4.2.2005). Olen päättänyt sisällyttää Nallin yksittäisten henkilöiden kokonaisluokkaan, sillä *Nallinpuisto* on aineistoni ainoa kuvitteelliseen hahmoon viittaava muistonimi. Näkökulmasta riippuen myös Aleksis Kiven Nummisuutarit-näytelmään liittyvät *Oinasmäen Joosepin puisto* ja *Jusolan Aapon puisto* voisivat viitata nimissä esiintyviin fiktiivisiin henkilöihin. Olen kuitenkin päättänyt sisällyttää kyseiset nimet muunviitteisiin nimiin, sillä katson niiden viittaavan näytelmään enkä henkilöön. Ukskoski on luokitellut monia uskonnollisia hahmoja fiktiivisiksi henkilöiksi, mutta olen päättänyt sisällyttää myös ne erittelemättä yksittäisten henkilöiden kategoriaan siksi, että tällaisissa tapauksissa raja fiktiivisen ja todellisen henkilön välillä on häilyvä. Ukskosken henkilöviitteisten nimien omina alakategorioina ovat myös *suvut* ja *parit*, joista olen tehnyt oman, erillisen kategorian *suvut ja kaksikot*. Kerron tästä ryhmästä tarkemmin luvussa 3.3.

Seuraava kuvio 2 osoittaa, minkä verran Turun puistoille on annettu muistonimiä eri vuosikymmeninä. Muistonimeämisen suosio on selvästi kasvanut 1900-luvun jälkipuoliskolla, kun taas 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä puistoille ei ole annettu lähes ollenkaan muistonimiä. Suosituinta muistonimeäminen on ollut 1970-luvulla. Puistojen muistonimeäminen näyttää vähentyneen 2000-luvulle tultaessa. On huomioitava, että eräs nimeämismääriin vaikuttava syy voi olla se, kuinka paljon ylipäätään puistoja on nimetty kunakin aikana.

KUVIO 2. Turun puistojen muistonimien aikakehitys.

Aikakehitys on samansuuntaista myös eri muistonimityyppejä tarkasteltaessa: muistonimien antaminen on jokaisen muistonimityypin kohdalla suosituinta 1900-luvun jälkipuoliskolla. Henkilö- ja yritysviitteisiä nimiä on annettu selvästi eniten 1970-luvulla, kun taas paikkaviitteisten muistonimien tapauksessa 1960-luku on yleisin nimeämisvuosikymmen. 1800-luvulla vahvistetut kolme muistonimeä ovat henkilöviitteisiä ja viittaavat kansallisiin suurmiehiin: *Lönnrotinpuisto* (vahvistettu 1897), *Porthaninpuisto* (1897) ja *Runeberginpuisto* (1897). Ainoa 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä annettu muistonimi on Flemingin aatelissukuun viittaava *Fleminginpuisto*, joka on vahvistettu vuonna 1923. (NR.) Harvinaisempien muistonimityyppien kohdalla selvää kasvupiikkiä ei ole havaittavissa millään tietyllä vuosikymmenellä, vaan niitä on annettu epäsäännönmukaisesti eri aikoina.

3.2 Muistettuna yksittäinen henkilö

Tarkastelen tässä luvussa yksittäisiä henkilöitä, joita on muistettu Turussa omalla puistonnimellä. Käsittelen alaluvuissa henkilöiden erilaisia ominaisuuksia, kuten sukupuolta, elinajankohtaa, toimialaa sekä kansallisuutta ja asuinpaikkakuntaa. Viimeisessä alaluvussa perehdyn vielä siihen, millainen suhde henkilöillä on nimettyihin paikkoihin.

Yksittäisiä henkilöitä on muistettu aineistossani ylivoimaisesti eniten: 104 muistonimestä 68 nimeä (65 %) on annettu yksittäisten henkilöiden muistoksi. On huomioitava, että kolmessa tapauksessa saman henkilön mukaan on nimetty peräti kaksi puistoa, joten muistettuja henkilöitä on vain 65 kappaletta. Holmger-nimisen laamannin mukaan on nimetty sekä *Holmgerinpuisto* että *Holmgerinpuistikko*, kauppias Valpuri Innamaa on ollut *Innamaanpuiston* ja *Innamaanpuistikon* innoittajana ja taidemaalari Emil Rautalaa on kunnioitettu sekä *Rautalanpuistolla* että *Rautalanpuistikolla*. (NR.) Tällaisissa tapauksissa nimien määriteosat ovat samanlaiset, ainoastaan perusosat vaihtuvat. *Holmgerinpuisto* ja *-puistikko* sijaitsevat aivan toistensa läheisyydessä. Näin on myös *Rautalanpuiston* ja *-puistikon* suhteen. Sen sijaan *Innamaanpuisto* ja *Innamaanpuistikko* ovat kymmenien kilometrien päässä toisistaan. (Turun kaupungin karttapalvelu.)

57 henkilöviitteisen muistonimen (84 %) perusosa on *puisto* ja 11 muistonimen (16 %) perusosa on *puistikko*. Henkilöitä on muistettu eniten sukunimellä: se on nimen määriteosana 26 tapauksessa (38 %). 21 muistonimessä (31 %) nimen määriteosana on etunimi ja 19 muistonimessä koko nimi (28 %). Kahdessa tapauksessa määriteosassa on nimikemäärite tai sen ja sukunimen yhdistelmä.

3.2.1 Muistettujen sukupuolijakauma

Kuten totesin luvussa 2.3, monissa maissa pyritään nykyisin lisäämään naisten osuutta muistonimien saajissa. Tämä johtuu etenkin siitä, että vanha muistonimistö on hyvin miespainotteista (Ukskoski 2019: 62). Yhdenvertaisuuteen on kiinnitetty huomiota myös Suomessa: Helsingin muistonimeämisessä huomioidaan nykyisin entistä enemmän naisten ja miesten sekä eri taiteen ja tieteen edustajien tasa-arvo. Helsingin kaupungin nimistösuunnittelija Hanna Ikosen mukaan sukupuolten tasa-arvosta muistonimeämisessä on alettu puhua laajemmin vasta 2010-luvulla. (Turun Sanomat 24.2.2019.) Naisten osuuden kasvattaminen on ollut osittain tietoisista, mutta se johtuu jossain määrin myös siitä, että naisia on nykyään yhteiskunnallisesti keskeisillä paikoilla huomattavasti enemmän kuin esimerkiksi sata vuotta sitten (Lehtonen 2018).

Tasa-arvon huomioimisesta huolimatta vaikuttaa siltä, että 2000-luvun Suomessa muistonimeämisen sukupuolijakauma on yhä varsin epätasainen. Laura Ukskosken (2019: 62) tutkimuksen aineistossa vain 23 prosenttia kaikista tällä vuosituhanella muistetuista henkilöistä on naisia. Hänen tutkimuksensa kaikista kohdekaupungeista Turku on suoriutunut naisten muistamisessa toiseksi heikoiten. Turussa naisia on muistettu vain 6 prosentissa henkilöviitteisistä tapauksista. Voidaan siis päätellä, että naisviitteisten muistonimien trendi ei ole vielä rantautunut Turkuun.

Myös oman tutkimukseni aineistossa tilanne on epätasainen, mutta muistettujen naisten määrä on kuitenkin hieman suurempi kuin Ukskosken Turun aineistossa. Omassa aineistossani muistettuja naisia on 11 kappaletta (17 %) ja miehiä 54 kappaletta (83 %). Ukskosken aineistoa suuremman naisten osuuden voi selittää se seikka, että nimenomaan puistot näyttävät olevan naisviitteisten muistonimien suhteen suosituimpia nimikkopaikkoja: Ukskosken tulosten mukaan tapauksissa, joissa muistettu on nainen, kaikkein suosituin perusosa on *puisto* (Ukskoski 2019: 62). Miksi sitten naisia muistetaan juuri puistojen nimissä? Ovatko ne esimerkiksi luonteeltaan feminiinisempiä ja siten katsottu naisille sopivammiksi? Tämän aineiston valossa näihin kysymyksiin ei voi antaa yksiselitteisiä vastauksia, mutta asia on tulevan tarkastelun arvoinen.

Suurin osa aineistoni naisviitteisistä muistonimistä on vahvistunut 1900-luvun loppupuoliskolla. Vanhin naisen muistoksi annettu puistonnimi on vahvistunut vuonna 1946. Tämä kertoo paljon historian arvoista ja asenteista. On yllättävää, että aineistossani on vain kaksi naisen muistoksi annettua puistonimeä, jotka on vahvistettu 2000-luvulla. Nämä ovat vuonna 2001 vahvistunut *Mathilda Wreden puistikko* ja vuonna 2002 vahvistunut *Pyhän Katariinan puistikko*.

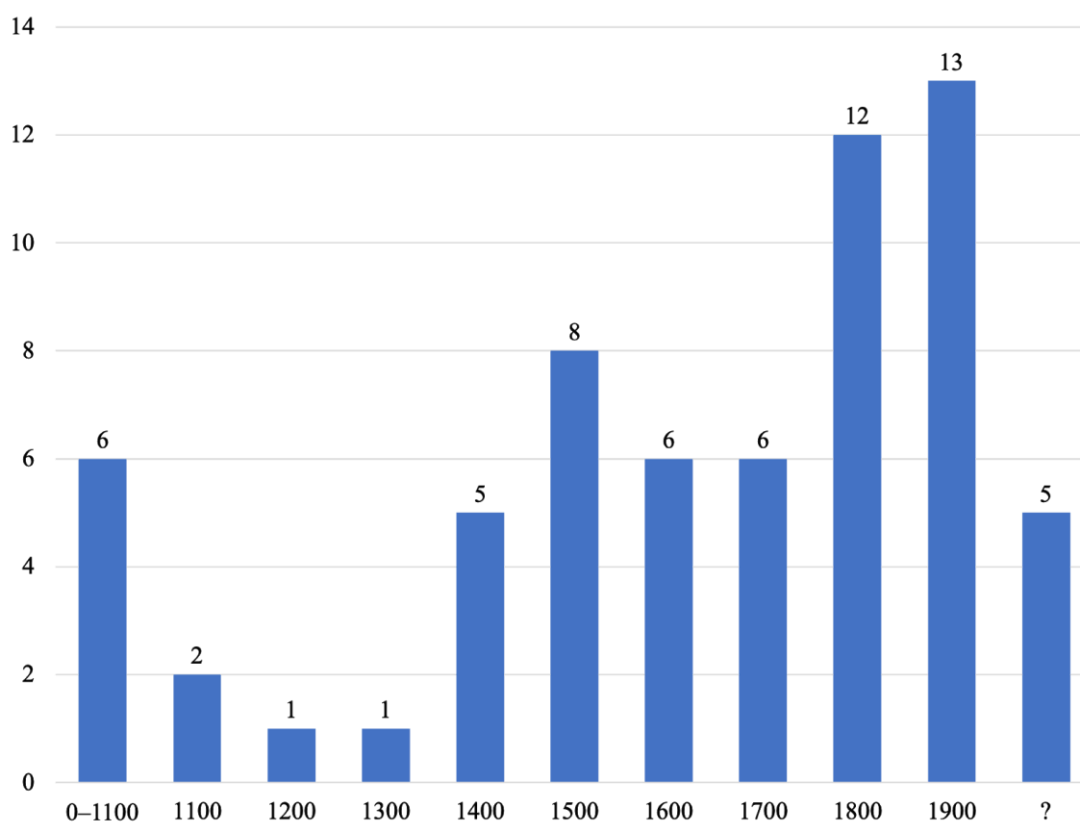
Naisten muistoksi annettujen nimien perusosana on seitsemässä tapauksessa *puisto* ja viidessä tapauksessa *puistikko*. Naisia on muistettu pääosin etunimellä: seitsemässä muistonimessä nimen määriteosana on etunimi. Kolmen muistonimen määriteosana on sukunimi ja kahdessa tapauksessa

määriteosana on koko nimi (*Mathilda Wreden puistikko* ja *Matilda Meurmanin puistikko*). Miesviitteisten muistonimien perusosana on peräti 49 tapauksessa *puisto* ja vain seitsemässä *puistikko*. Miehiä on muistettu eniten sukunimellä, sillä 23 muistonimessä nimen määriteosana on sukunimi. 17 muistonimessä määriteosana on etunimen ja sukunimen yhdistelmä ja 14 tapauksessa pelkkä etunimi. Kahdessa tapauksessa määriteosassa on nimikemäärite tai sen ja sukunimen yhdistelmä: nämä ovat *Erakonpuisto* ja *Kenraali Airon puisto*.

On huomionarvoista, että naisviitteisissä muistonimissä perusosa *puistikko* on selvästi yleisempi kuin miesviitteisissä nimissä. Myös määriteosien tarkastelussa nousee esiin tärkeitä havaintoja. Naisia muistetaan selvästi eniten etunimellä, kun taas miesten muistonimissä yleisin määriteosa on sukunimi tai koko nimi. Sukunimellä tai koko nimellä muistamisen voisi katsoa olevan jossakin määrin muodollisempaa ja arvokkaampaa. Helsingin kaupungin nimistösuunnittelija Johanna Lehtonen kirjoittaakin, että nykyisin naisviitteisissä muistonimissä suositaan koko nimeä, sillä etunimen käyttö tulkitaan monesti tarpeettoman tuttavalliseksi tai jopa työttölyksi (Lehtonen 2018).

3.2.2 Muistettujen elinajankohdat

Turku on Suomen vanha hallinnollinen ja kirkollinen keskus, mikä näkyy myös puistojen muistonimissä. Muistetut ovat eläneet pääosin kauan sitten. Vanhimmat aineistoni muistetut ovat eläneet ajanlaskun alun aikoihin. Tällaisia henkilöitä on kaksi: Maria Magdalena ja Pyhä Maria. Neljä muuta muistettua on elänyt 200–300-luvuilla: Pyhä Katariina, Pyhä Laurentius, Pyhä Martinus ja Pyhä Yrjö. Kaikki loput muistetut ovat eläneet vasta seuraavalla vuosituhanella: 1100–1200-luvuilla on elänyt kolme muistettua (5 %, esim. Paavi Gregorius IX ja Suomen kolmas piispa Tuomas), 1300–1400-luvuilla kuusi muistettua (9 %, esim. Turun linnanvouti Magnus Frille ja Turun tuomiokirkkoa kehittänyt piispa Maunu Tavast), 1500–1600-luvuilla 14 muistettua (22 %, esim. kenraalikuvernööri Pietari Brahe sekä maineikas kauppias ja laivanvarustaja Valpuri Innamaa), 1700-luvulla kuusi muistettua (9 %, esim. Ispoisten kartanon emäntä Katariina Berg ja Turun Akatemian rehtori Pehr [Pietari] Kalm), 1800-luvulla 12 muistettua (18 %, esim. liikemies ja Barker Oy:n perustaja John Barker sekä pappi Henrik Heikel) ja 1900-luvulla 13 muistettua (20 %, esim. taiteilija Axel Haartman ja kapteeniluutnantti Osmo Kivilinna). (Kansallisbiografia; NR; Suomen Turku 4/1977; Turun maakuntamuseo.) Sellaisia muistettuja, joiden elinaika ei ole tiedossa, on aineistossani viisi (8 %). Eniten aineistossani on siis 1500–1600-luvuilla eläneitä henkilöitä, ja 54 prosenttia aineistoni muistetuista on elänyt ennen 1800-lukua. Seuraava kuvio 3 osoittaa, miten muistettujen elinajat jakautuvat. Jos henkilö on elänyt kahden vuosisadan aikana, olen ratkaissut elinajankohdan olevan se vuosisata, jolla hän on elänyt kauemmin.

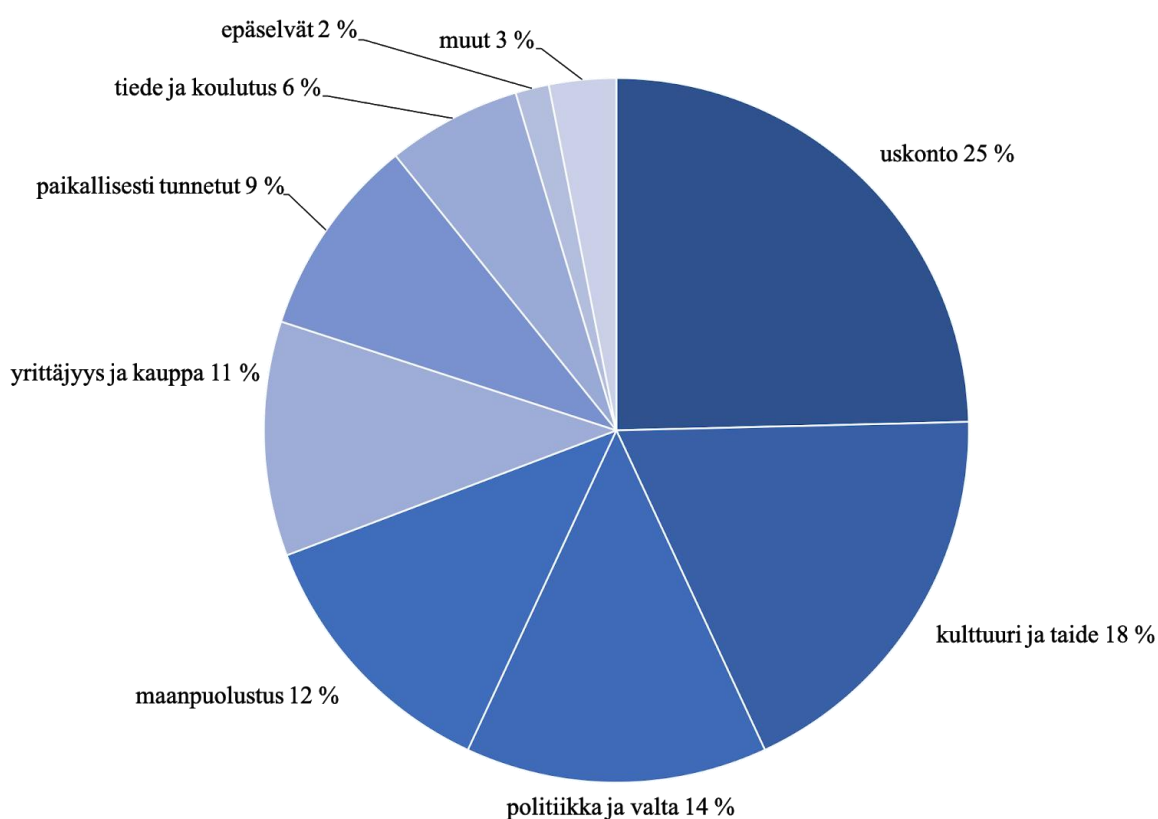
KUVIO 3. Muistettujen henkilöiden elinajankohdat.

Myös Laura Ukskoski (2019: 64) on kiinnittänyt tutkimuksessaan huomiota siihen, että Turussa keskitytään muistamaan historiallisia henkilöitä. Hänen aineistonsa mukaan Turussa 2000-luvulla vahvistetuissa muistonimissä 36 prosenttia muistetuista on elänyt ennen 1800-lukua. Vertailun vuoksi esimerkiksi Lahdessa vastaava määrä on 0 prosenttia ja Kuopiossa 6 prosenttia (Ukskoski 2019: 64). Vuosisatojen takaisia henkilöitä siis muistetaan Turussa varsin runsaasti vielä 2000-luvullakin.

Kuten olen kertonut luvussa 2.2, useimmissa muistonimeämisen ohjeistuksissa suositellaan, että muistettu ei olisi nimenantohetkellä enää elossa. Suositusten mukaan hyvä odotusaika kuoleman jälkeen on vähintään viisi vuotta. Tällä tavalla henkilön koko elinkaari on objektiivisesti tarkasteltavissa. Oman tutkimusaineistoni kaikista muistetuista vain yksi on saanut muistonimen ollessaan vielä elossa: presidentti Carl Gustaf Emil Mannerheimia muistettiin *Mannerheiminpuistolla* vuonna 1945, ja hän kuoli vuonna 1951 (NR). Presidenttien suhteen muistonimeämisessä on toisinaan oltu löyhempää, ja joissakin tapauksissa presidenttien muistamista muistonimellä on pidetty sopivana myös heidän elinaikanaan (esim. Ainiala 2007). Kahta tutkimusaineistoni henkilöä on kunnioitettu muistonimellä alle viiden vuoden kuluttua kuoleman jälkeen. He ovat taiteilija Axel Haartman ja kirkkoherra Jaakko Haavio. (Kansallisbiografia; NR.)

3.2.3 Muistettujen toimialat

Muistetun toimiala liittyy usein siihen, miksi henkilö koetaan muistonimen arvoiseksi. Esimerkiksi presidenttiys, taiteilijuus tai saavutukset maanpuolustuksessa ovat monissa tilanteissa varteenotettavia perusteita muistonimen saamiselle. Vaikka muistettu on voinut toimia monella alalla, yleensä niistä jokin nousee ylitse muiden. Olen jakanut muistettujen pääasialliset toimialat kategorioihin, jotka pohjautuvat Laura Ukskosken (2019: 65) ja Joel Paasun (2018: 24–26) ryhmittelyyn. Muistettujen jakautumista eri kategorioihin voi tarkastella seuraavasta kuviosta 4.

KUVIO 4. Muistettujen henkilöiden toimialat.

Turun asema vanhana kirkon pääkaupunkina näkyy etenkin siinä, että aineistossani on eniten uskonnollisia vaikuttajia. Tällaisia muistettuja on 16 kappaletta (25 %). Uskonnollisten vaikuttajien kategoria on hyvin moninainen. Joukossa on pyhimyksiä, pappeja, piispoja ja kirkkoherroja. Esimerkkejä tällaisista nimistä ovat *Gregoriuksenpuisto* Paavi Gregorius IX:n mukaan, *Jaakko Haavion puisto* Maarian seurakunnan kirkkoherran mukaan ja *Maria Magdaleenan puisto* Raamatun henkilöhahmon ja pyhimyksen Magdalan Marian mukaan. (Kansallisbiografia; NR.)

Toiseksi eniten (18 %) Turun puistojen nimissä on muistettu kulttuurin ja taiteen edustajia. Yhteensä heitä on 12, joista 8 on kuvataiteilijoita, 3 kirjailijoita tai runoilijoita ja 1 arkkitehti. Esimerkiksi Turun

ruutuasemakaavan piirtäneen arkkitehti Carl Ludvig Engelin mukaan on nimetty *Carl Ludvigin puisto* ja taidemaalari Axel Westerholmin mukaan on nimetty *Westerholminpuisto*. Myös kansalliset suurmiehet Elias Lönnrot ja Johan Ludvig Runeberg ovat saaneet Turussa omat nimikkopuistonsa (*Lönnrotinpuisto* ja *Runeberginpuisto*). (Kansallisbiografia; NR.)

Kolmanneksi eniten on muistettu sekä poliitikkoja ja vallanpitäjiä (14 %) että maanpuolustuksessa ansioituneita henkilöitä (12 %). Poliitiikan ja vallan parissa toimineita henkilöitä on yhdeksän ja maanpuolustuksen parissa toimineita henkilöitä kahdeksan. Poliitikoiden ja vallanpitäjien kategoriassa on monipuolisesti muistettuja puoluejohtajista kuninkaallisiin. Esimerkkejä tällaisista nimistä ovat valtiomies ja kenraalikuvernööri Pietari Brahen mukaan nimetty *Brahenpuisto* ja Vaasa-suvun kuninkaan Kaarle Herttuan mukaan nimetty *Kaarlenpuisto*. Maanpuolustuksessa ansioituneisiin henkilöihin liittyviä nimiä ovat esimerkiksi *Kenraali Airon puisto*, joka on nimetty talvi- ja jatkosodassa taistelleen kenraali Aksel Fredrik Airon mukaan ja *Kivilinnanpuisto*, joka on nimetty miinalaivan päällikön Osmo Kivilinnan mukaan. (Kansallisbiografia; NR.)

Neljänneksi suurin kategoria (11 %) on *yrittäjyys ja kauppa*. Ryhmään kuuluvien seitsemän henkilön joukossa on niin kauppiaita (esim. turkulainen Hans Scheele [*Scheelenpuisto*]) kuin tehtaanperustajia (esim. Barker Oy:n perustaja John Barker [*Barkerinpuisto*]). Viidenneksi suurin kategoria (9 %) on *paikallisesti tunnetut*, johon kuuluu kuusi henkilöä. Paikallisesti tunnettujen henkilöiden tarkempi luokittelu on vaikeaa, sillä tiedot heistä ovat olleet monissa tapauksissa melko vähäisiä. Monet heistä ovat turkulaisia talonmestajia tai muita henkilöitä, jotka ovat olleet kotiseudullaan jollakin tavalla merkityksellisiä. *Ingegerdinpuisto* perustuu Ingegerd-nimiseen tuntemattomaan naiseen, jonka kunniaksi on ripustettu muistomerkki Maarian kirkon seinään jo 1200-luvulla. Hänen arvellaan olleen huomattava henkilö. *Rosanpuisto* taas perustuu Ispoisten kartanon viimeisimpään omistajaan Rosa Salmeliniin. *Matilda Meurmanin puistikko* pohjautuu naiseen, joka menehtyi tyttärensä kanssa kartanopalossa Vähä-Heikkilässä vuonna 1853. (Kansallisbiografia; NR.)

Muistetuista 6 prosenttia tunnetaan erityisesti ansioistaan tieteen ja koulutuksen parissa. Tällaisia henkilöitä on neljä: kasvitieteilijä ja tutkimusmatkailija Pehr Kalm (*Pietari Kalmin puisto*), Turun Akatemian uranuurtaja Henrik Gabriel Porthan (*Porthaninpuisto*), Turun Akatemian lainopin professori Olof Pryss (*Pryssinpuisto*) sekä nimistötoimikunnan puheenjohtaja ja historiantutkija Svante Dahlström (*Svante Dahlströmin puistikko*). (Kansallisbiografia; NR.)

Viimeiset kategoriat ovat *muut* (3 %) ja *epäselvät* (2 %). *Muut*-kategoriaan kuuluu kaksi muistettua. Kategoriassa on henkilöitä, jotka eivät edusta mitään edellä mainittua toimialaa. He ovat vankeja ja vähäosaisia auttanut hyväntekijä Mathilda Wrede (*Mathilda Wreden puistikko*) ja taruun perustuva

kirkonrakentaja Nalli (*Nallinpuisto*) (NR; Turun Sanomat 4.2.2005). Epäselviä tapauksia on vain yksi. Tiedot *Jussi Ollinpojan puiston* innoittajasta Jussi Ollinpojasta ovat vajavaiset, enkä ole pystynyt selvittämään hänen toimialaansa tai sitä, miksi hän on saanut muistonimen.

Toimialoihin liittyvät tulokseni ovat hieman eri linjassa Ukskosken (2019: 65) tulosten kanssa. Uskonnollisten vaikuttajien määrä on omassa aineistossani selvästi suurempi, mikä selittynee Turun historialla. Myös maanpuolustuksessa ansioituneiden henkilöiden määrä on omassa aineistossani huomattavampi: Ukskosken aineistossa *maanpuolustus*-kategoriaan kuuluu vain 3 prosenttia muistetuista. *Paikallisesti tunnetut henkilöt* on Ukskosken aineiston toiseksi suurin ryhmä, kun omassa aineistossani se jää luokittelun jälkipäähän.

Ukskosken (2019: 65) tutkimuksen muistetuista 5 prosentin toimialana on urheilu, joten on hieman yllättävää, ettei oman aineistoni muistetuissa ole ainuttakaan urheilijaa. Vuonna 1988 Turussa on ehdotettu nimeä *Jarno Saarisen puisto* edesmenneen ratamoottoripyöräilyn maailmanmestarin mukaan. Nimeä ei ole kuitenkaan vahvistettu. Turkulainen juoksijalegenda Paavo Nurmi on saanut nimikkopuiston sijaan oman nimikkokatunsa ja -urheilustadioninsa. (NR.)

3.2.4 Muistettujen kansallisuus

Nykyisissä muistonimiohjeistuksissa suositellaan, että muistetun henkilön tulisi olla syntynyt tai asunut tai tehnyt merkittävän elämäntyön paikkakunnalla tai olla kansallisesti tai kansainvälisesti tärkeän elämäntyön tehnyt suomalainen. Ilmapiiri ulkomaalaisten henkilöiden muistamiseen vaikuttaa olevan yleisesti melko kielteinen. Esimerkiksi Sirkka Paikkala (2005) kritisoi artikkelissaan Helsingissä ilmenneitä pyrkimyksiä antaa muistonimiä ”sellaisten ei-suomalaisten henkilöiden mukaan, jotka eivät ole edes vaikuttaneet Suomessa”.

Muistettujen kansallisuuden määrittely voi olla joissakin tilanteissa vaikeaa. Mitä suomalaisuus on ollut historian eri aikakausina ennen itsenäisyyttä? Onko suomalaiseksi tunnustettava henkilö asunut Suomessa puoli vuotta, viisi vuotta vai suurimman osan elämästään? Monessa ulkoisesti epäselvässä tapauksessa oma kansallisuus perustuu lopulta henkilökohtaiseen tunteeseen ja henkilö määrittelee kansallisuutensa itse. Määrittelyn hankaluudesta huolimatta teen tässä alaluvussa yleisiä huomioita muistettujen syntyperästä ja asumishistoriasta.

Ylivoimaisesti suurin osa aineistoni muistetuista on kiistattomasti suomalaisia. Kansallisuudeltaan suomalaisia on 48 (74 %) muistetuista henkilöistä. Muistetuista ainoastaan kristinuskon merkkihenkilöt ovat yksiselitteisesti ulkomaalaisia eli sellaisia, jotka eivät ole milloinkaan asuneet Suomessa. Osa heistä on legendoja, joiden olemassaoloa ei voida varsinaisesti todistaa. Ulkomaalaisia uskonnollisia henkilöitä on 6 kappaletta (9 %): roomalaiset Paavi Gregorius IX

(*Gregoriuksenpuisto*), Pyhä Yrjö (*Yrjänänpuisto*), Pyhä Martinus (*Martinpuistikko*) ja Pyhä Laurentius (*Lauritsanpuisto*) sekä lähi-idässä mahdollisesti eläneet Magdalan Maria (*Maria Magdaleenan puisto*) ja Pyhä Maria (*Pyhän Marian puisto*). (Hämeen Sanomat 19.12.2007; Kansallisbiografia; NR; Saarelma-Paukkala 2016.)

Ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, jotka ovat asuneet ja toimineet Suomessa, on kuusi (9 %). Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi saksalaissyntyinen arkkitehti Carl Ludvig Engel (*Carl Ludvigin puisto*), ruotsalainen kuninkaallinen Kaarina Maununtytär (*Maununtyttärenpuisto*) ja englantilainen liikemies John Barker (*Barkerinpuisto*). Muistetuista viisi (8 %) kuuluu hallitsijoihin ja muihin vaikutusvaltaisiin henkilöihin, jotka ovat hallinneet Suomea ulkopuolelta ennen itsenäistymistä tai asuneet Ruotsin vallan aikana Ruotsissa. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi kenraalikuvernööri Pietari Brahe (*Brahenpuisto*) ja Ruotsin kuningas Sigismund (*Sigismundinpuisto*). (Kansallisbiografia; NR.) Muistetuista hyvin moni on varmasti ollut myös suomenruotsalainen, mutta en ota kantaa henkilöiden äidinkieleen, sillä kyseiset muistetut ovat kuitenkin kansallisuudeltaan suomalaisia. Kansallisuuteen liittyvät tulokseni ovat hyvin samansuuntaisia kuin Laura Ukskosken (2019: 71–72) päätelmät.

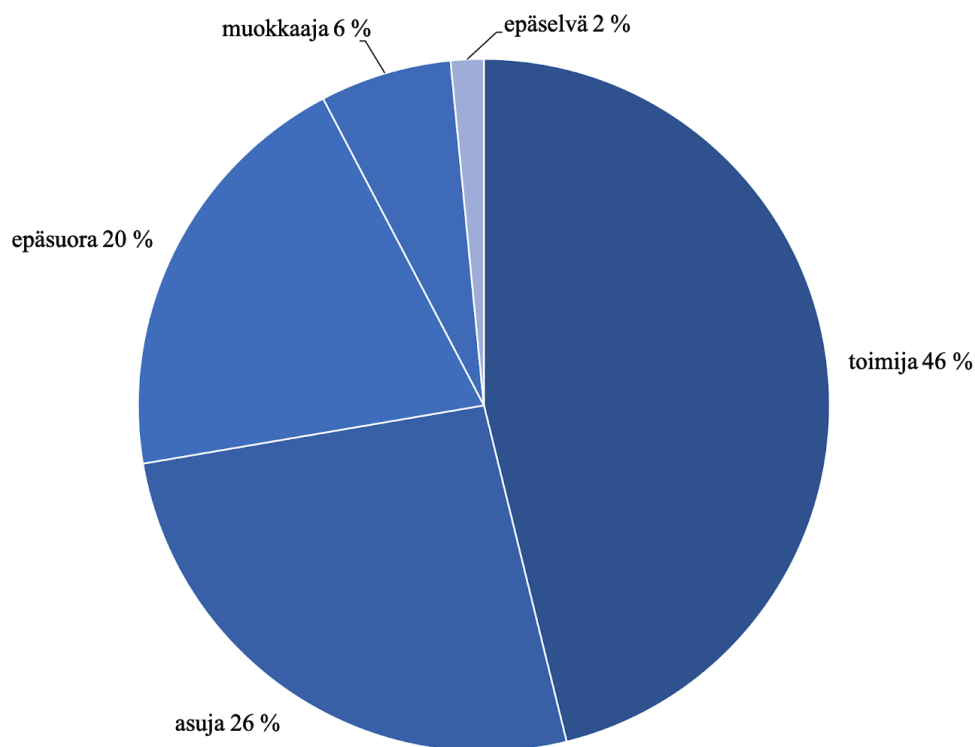
3.2.5 Muistetun suhde nimettyyn paikkaan

Kuten kerroin aikaisemmassa alaluvussa ja tarkemmin luvussa 2.2, useimmissa muistonimiohjeistuksissa suositellaan, että muistetulla olisi jonkinlainen suhde nimettyyn paikkaan. Kotimaisten kielten keskuksen ohjeistus (Kielitoimiston ohjepankki: *Nimistönsuunnittelu: muistonimet*) toteaa, että kohde voidaan nimetä henkilön muistoksi, jos ”henkilö liittyy merkittäväällä ja positiivisella tavalla nimettävään paikkaan tai edustaa sen historiallista kerrostuneisuutta tai; henkilö on syntynyt tai asunut merkittävän osan elämästään tai tehnyt merkittävän elämäntyön kyseisellä paikkakunnalla tai; henkilö on kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävän elämäntyön tehnyt suomalainen”. Turun nimistötoimikunnan pitkäaikaisen esittelijän Iina Paasikiven mukaan Turun muistonimeämisen periaatteena on ollut, että nimiä annetaan turkulaisille tai Turussa toimineille. Hänen mukaansa valtakunnallisten merkkihenkilöiden muistonimet kuuluvat lähinnä Helsinkiin, eikä niitä ole annettu Turussa muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Nimikkopaikka ei ole aina ainoastaan samassa kaupungissa, vaan joskus esimerkiksi aivan muistetun asuinpaikan lähellä. (Iina Paasikivi 13.2.2020.) Tällainen on muun muassa *Lauri Viljasen puisto*: kyseisen runoilijan syntymäkoti oli puiston välittömässä läheisyydessä (NR).

Monen muistonimen kohdalla aineistostani puuttuu tieto siitä, miksi muistonimi on asetettu juuri kyseiseen paikkaan. Muistetun suhde Turkuun voi olla jokseenkin selvillä, mutta suhde itse nimikkopaikkaan ei ole monessa tilanteessa tiedossa tai sitä ei ole olemassa. Kuten Ukskoski (2019:

72–73) toteaa tutkimuksessaan, tämä ”osoittaa ristiriidan todellisen ja toteutuman välillä: paikalle tulisi aina etsiä sopivaa nimeä, eikä nimelle jonkinlaista kelvollista paikkaa – oletettavasti usein on tehty kuitenkin jälkimmäisellä tavalla”.

Olen jakanut muistetut seuraaviin kategorioihin Ukskosken (2019: 73) tekemän ryhmittelyn mukaisesti: henkilöt, jotka ovat toimineet tarkoitteen lähellä (*toimijat*); henkilöt, jotka ovat ansioituneet muualla, mutta jotka ovat asuneet tarkoitteen lähellä (*asujat*); henkilöt, jotka ovat muokanneet tarkoitteen ympäristöä tai vaikuttaneet siihen (*muokkaajat*); henkilöt, joiden suhde paikkaan on välillinen (*epäsuorat*) ja epäselvät tapaukset (*epäselvät*). Ukskoski on käyttänyt luokittelussaan myös ryhmää *vierailijat*, joka sisältää nimikkopaikalla vierailleita merkkihenkilöitä. Omassa aineistossani ei kuitenkaan esiintynyt tällaisia henkilöitä.

KUVIO 5. Muistetun henkilön suhde nimettyyn paikkaan.

Kuten kuviosta 5 voi päätellä, selvästi suurin kategoria on *toimijat*, johon kuuluu 30 kappaletta (46 %) aineistoni muistetuista. Ukskosken (2019: 73) aineistossa *toimijoita* on hieman tätä vähemmän, 37 prosenttia muistetuista. *Toimijoiden* suuri osuus selittyy sillä, että ryhmä on hyvin monipuolinen. Ryhmään kuuluu esimerkiksi Turussa elämäntyökseen vaikuttaneita yliopiston professoreita, opettajia, kauppiaita, piispoja ja kulttuurihahmoja. Aineistoni toimijoita ovat esimerkiksi taidemaalari ja Turun piirustuskoulun johtaja Robert Ekman (*Ekmaninpuisto*), vankeinhoidon toimija ja vankien

aseman parantaja Mathilda Wrede (*Mathilda Wreden puisto*) ja Turun linnaa puolustanut Suomen käskynhaltija Arvid Stålarmin (*Stålarminpuisto*). Vaasasta kotoisin ollut Mathilda Wrede on tuotu Turun nimistöön siksi, että hän työskenteli Turussa Kakolan vankilassa. (NR.)

17 aineistoni muistettua (26 %) kuuluu *asujiin*. Myös Ukskosken (2019: 74) aineistossa *asujat* ovat toiseksi suurin ryhmä. *Asujat* ovat henkilöitä, joiden suhde nimettyyn tarkoitteeseen on asumisperusteinen, vaikka he olisivat yleisesti tunnettuja alallaan. Aineistoni asujia ovat esimerkiksi Turussa syntynyt, talvi- ja jatkosodassa ansioitunut kenraali Aksel Fredrik Airo (*Kenraali Airon puisto*) ja taiteilija Wäinö Aaltonen (*Wäinö Aaltosen rantapuisto*). Vaikka Wäinö Aaltonen on toiminut Turussa, nimeämisperuste liittyy asuinpaikkaan, sillä puisto on hänen lapsuudenkotinsa läheisyydessä. (Aamuset 29.2.2012; NR.)

Kolmanneksi suurin kategoria on *epäsuorat*. Epäsuoria muistettuja on 13 kappaletta (20 %), joten ryhmän koko on verrattavissa Ukskosken tuloksiin, joissa *epäsuoria* on 17 prosenttia. Epäsuoriin tapauksiin kuuluvat yleensä sellaiset henkilöt, jotka eivät ole edes vierailleet tarkoitteen lähellä, mutta heitä halutaan kunnioittaa esimerkiksi yleisen arvostuksen vuoksi. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi presidentit (*Mannerheiminpuisto*) ja erilaiset kirkolliset hahmot ja pyhimykset (*Maria Magdaleenan puisto*).

Neljä muistettua (6 %) kuuluu *muokkaajien* ryhmään. Tyypillisiä *muokkaajia* ovat ympäristöön vaikuttaneet arkkitehdit, kehittäjät ja erilaisten laitosten perustajat, kuten Turun Akatemian perustanut Pietari Brahe (*Brahenpuisto*) ja Turun nimistötoimikunnan puheenjohtaja ja Åbo Akademin kehittäjä Svante Dahlström (*Svante Dahlströmin puistikko*). (Kansallisbiografia; NR.) Vain yksi muistettu kuuluu kategoriaan *epäselvä*: Jussi Ollinpojasta (*Jussi Ollinpojan puisto*) ei löytynyt sellaista nimeämisperustetta, jonka avulla olisin voinut arvioida, miksi nimi on omalla paikallaan.

Tämän luvun alussa kerroin Kotimaisten kielten keskuksen ohjeistuksesta, joka liittyy muistetun ja nimetyn paikan suhteeseen. Aineistoni nimet noudattavat ohjeistusta varsin hyvin. Ainoastaan *epäselvien* ja *epäsuorien* ryhmissä on henkilöitä, joista ei löydy tietoa tai joilla ei ole varsinaisesti tekemistä nimetyn paikan kanssa, mutta osa heistä on kuitenkin ”kansallisesti tai kansainvälisesti merkittävän elämäntyön” tehneitä suomalaisia, kuten ohjeistuksessa linjataan. Poikkeuksena ovat esimerkiksi ei-suomalaiset kirkolliset henkilöt ja hahmot, joita on muistettu yleisen kunnioituksen vuoksi.

3.3 Muistettuna suku tai kaksikko

Yksittäisen henkilön sijaan muistonimellä voidaan kunnioittaa esimerkiksi sukua, pariskuntaa tai muuta kaksikkoa. Omassa aineistossani sukuja tai parivaljakoita on muistettu hyvin niukasti: vain kolme nimeä (3 %) koko aineistosta viittaa sukuun tai kaksikkoon. Laura Ukskosken (2019: 75) lopputulema on omastani hieman poikkeava. Hänen koko aineistostaan 8 prosenttia on sukuun, pariskuntaan, sisaruksiin tai muuhun parivaljakkoon viittaavia muistonimiä. Tällaisia muistonimiä oli laajasti monissa hänen aineistonsa kohdekaupungeista.

Jokaisessa oman aineistoni sukuun tai kaksikkoon viittaavassa nimessä on määriteosana suvun tai kaksikon sukunimi. Kaikkien muistonimien perusosa on *puisto*. Sukuihin viittaavia puistonimiä ovat *Fleminginpuisto* ja *Vaasanpuisto*. *Fleminginpuisto* on nimetty kuuluisan Flemingin aatelissuvun mukaan ja *Vaasanpuisto* taas viittaa keskiajalla vaikuttaneeseen kuninkaalliseen Vaasan sukuun. Näistä kummallakaan suvulla ei ole suoraa yhteyttä Turkuun. *Karvataskunpuisto* kunnioittaa kaarinalaista isäntää Antti Karvataskua ja turkulaista maanomistajaa Kerttuli Karvataskua. Molemmat henkilöt ovat todennäköisesti eläneet 1500-luvulla. Nimistörekisterissä mainitaan Karvataskun olleen Turun historiassa yleinen sukunimi. (Kansallisbiografia; NR.)

Ukskoski (2019: 76) on pohtinut tutkimuksessaan sitä, miksi samannimisiä mutta täysin eri aloilla toimivia henkilöitä on haluttu muistaa yhteisellä nimikkopaikalla. Hänen mukaansa syy on usein todennäköisesti käytännöllinen. Sopivalla sijainnilla olevia tarkoituksia saattaa olla vain yksi tai ei haluta monia samanlaisia ja sekaannusta aiheuttavia paikannimiä. Karvataskun tapauksessa yksi ja sama muistonimi voinee selittyä sillä, että Karvatasku on ollut keskiajan Turussa yleinen sukunimi, ja nimellä on haluttu kunnioittaa kahden tietyn Karvataskun lisäksi koko sukunimeä. Niinpä *Karvataskunpuiston* nimi nivoutuu kahden yksittäisen henkilön lisäksi koko Turun historiaan.

3.4 Muistettuna yritys

Yrityksiä on muistettu aineistoni kaikista muistetuista toiseksi eniten: 13 nimeä (12 %) on annettu jonkin yrityksen muistoksi. Tämä on hyvin verrattavissa Ukskosken tuloksiin: hänen aineistossaan 8 prosenttia muistonimistä oli yritysviitteisiä. Yritysviitteisten muistonimien perusosana on lähes aina *puisto*. Vain *Kaakelipuistikko* tekee poikkeuksen sääntöön. Aineistoni yrityksille annettujen muistonimien takana olevat yritykset ovat pääosin hyvin tunnistettavissa. Yrityksen nimi tai osa siitä (esim. *Hellaksenpuisto*, *Messupuisto*) sisältyy muistonimen määriteosaan suurimmassa osassa tapauksista. Joissakin tapauksissa muistonimen määriteosassa taas on nimikemäärite eli yrityksen

toimintaa kuvaava appellatiivi (esim. *Naulatehtaanpuisto*). Aineistoni yhdessäkin yritysviitteisessä muistonimessä ei esiinny sekä yrityksen nimeä että sen toimintaa kuvaavaa nimikemääräkettä. Muistonimet ovat aineistossani siis muotoa *Radioasemanpuisto* tai *Hellaksenpuisto* eivätkä esimerkiksi *Vasaramäen radioaseman puisto* tai *Hellaksen makeistehtaan puisto*. Ukskoski (2019: 51) toteaaakin tutkimuksessaan osuvasti, että usein ”yritysnimestä poimitaan muistonimeen tyypillisesti kaikkein suppein yksilöivä osa, vaikka se silloin saattaakin näyttää esimerkiksi henkilöviitteiseltä nimeltä”. Kielen taloudellisuus on siis tärkeää myös muistonimien kohdalla.

Yli kolmasosa nimistä viittaa elintarvikkeita valmistavaan yritykseen. Esimerkiksi *Hellaksenpuisto* viittaa Hellaksen makeistehtaan, *Amalianpuistikko* Amalienborg Bryggerin olutpanimoon ja *Jalostajanpuisto* Jalostajan tehtaan. Muiden yritysten toimialat ovat vaihtelevia. Esimerkiksi *Punomonpuisto* on nimetty Kärämäessä sijainneen Kutomo & Punomo Oy:n mukaan ja *Tikkumäenpuisto* taas Turun tulitikkutehtaan mukaan. (Kansallisbiografia: Teollisuusneuvos Sven Stendahl; NR.) Lähes kaikki muistetut yritykset ovat jonkinlaisia tehtaita, poikkeuksia ovat ainoastaan Turun Messukeskus ja Vasaramäen radioasema.

Muistetuista yrityksistä on edelleen toiminnassa vain Turun Messukeskus. Suurin osa yrityksistä on varsin vanhoja, eikä 1960-luvun alun jälkeen toimintaansa aloittaneita yrityksiä ole aineistossa lainkaan. Vanhin muistettu yritys on Männäisten lasitehdas (*Männäistenpuisto*), joka toimi vuosina 1681–1685 Uudessakaupungissa (Jalava 2017). Uusimmat yritykset ovat Turun Messukeskus, Jalostaja ja Vasaramäen radioasema. Messukeskus on aloittanut toimintansa vuonna 1989 ja se jatkuu yhä, Jalostajan tehtaan toimintavuodet olivat 1936–1998 ja Vasaramäen radioasema toimi vuosina 1939–1988. Turun Kaakelitehdas on perustettu jo 1870-luvulla, mutta se toimi Turun Pitkämäessä peräti vuoteen 2015 saakka uudella nimellään Pukkila Oy Ab. (Aamuset 18.9.2015; Kansallisbiografia: Kauppaneuvos Hannu Lundén; NR; Wikipedia: Turun Messukeskus.)

Männäisten lasitehdas on ainoa yritys, jolla ei ole yhteyttä Turkuun, eikä se ole sijainnut muistonimen tarkoitteen läheisyydessä. Muut muistonimet ovat poikkeuksetta yrityksen toimintapaikan vieressä tai lähetyvillä (Turun kaupungin karttapalvelu). Suurin osa muistetuista on varsin pitkän linjan yrityksiä. Lähes kaikki yritykset ovat toimineet paikoillaan vuosikymmenien ajan, ainoastaan Männäisten lasitehdas oli toiminnassa vain neljä vuotta (Jalava 2017).

Kuten olen todennut luvussa 2.2, Kotimaisten kielten keskuksen nykyohjeistuksen mukaan toiminnassa olevan yrityksen kunnioittamista muistonimellä ei suositella etenkään, ellei yritys ole toiminut samannimisenä ja samalla sijainnilla usean sukupolven ajan ja ole lisäksi paikallisesti merkittävä (Kielitoimiston ohjepankki: Nimistönsuunnittelu: muistonimet). Toimivan yrityksen kunnioittaminen muistonimellä on kiistatta ongelmallista esimerkiksi siksi, että pahimmillaan se voisi

vaikuttaa yrityksen mainostamiselta. Tästä huolimatta peräti kuusi yritysviitteistä nimeä on vahvistettu silloin, kun muistettava yritys on ollut vielä toiminnassa. Näin on *Hellaksenpuiston*, *Jalostajanpuiston*, *Kaakelipuistikon*, *Messupuiston*, *Punomonpuiston* ja *Radioasemanpuiston* tapauksessa. Yrityksistä Hellas Oy Ab, Jalostaja ja Turun Messukeskus täyttävät edellä esitetyt ehdot toiminnassa olevan yrityksen muistamiseksi.

3.5 Muistettuna maantieteellinen kohde

Aineistossani on 11 (11 %) muistonimeä, jossa muistettuna on jokin maantieteellinen kohde eli paikka. Paikkoja on siis muistettu aineistossani kolmanneksi eniten. Laura Ukskosken (2019: 77) tutkimuksessa paikkoihin viittaavat nimet olivat kaikkein suosituimpia kaikista kohdekaupungeista juuri Turussa: 7 prosenttia Turussa 2000-luvulla annetuista muistonimistä on annettu paikkojen muistoksi. Omat tulokseni ovat samassa linjassa Ukskosken päätelmien kanssa.

Olen todennut muistonimen määritelmää käsittelevässä luvussa 2.1, että muistonimi voi sisältää ”sellaisen paikannimen, jonka tarkoite ei ole muistonimen tarkoitteen lähellä -- tällainen muistonimi ei myöskään liity paikkojen maantieteelliseen yhteyteen, vaan muistonimen nimeämisperusteena voi olla esimerkiksi kunnioittaa kaupunkien välistä ystävyyttä”. Olen siis sulkenut pois esimerkiksi aihepiirinimistöksi kootut nimet, jotka sisältävät paikannimiä. Poikkeuksena ovat Turun ystävyyskaupunkeihin perustuvat nimet, joilla on Turkuun selvä yhteys. Turussa on myös paljon aihepiirinimistöä esimerkiksi Pohjoismaihin, Itämeren saariin tai varsinaissuomalaisiin pitäjiin liittyen. Olen selvittänyt tällaisissa tapauksissa puiston paikan kartasta. Mikäli alueella on aihepiirinimistöä samasta aiheesta, olen jättänyt nimen muistonimien ulkopuolelle. Eräs tällainen aihepiirinimi on esimerkiksi *Skandinavianpuisto*, joka kuuluu Pohjoismaihin liittyvään aihepiirinimistöön. Muistonimiksi sen sijaan olen laskenut esimerkiksi *Ruskonpuiston* ja *Vakka-Suomenpuiston*, jotka eivät kuulu mihinkään aihepiirinimistöön. (Turun nimistön aihepiirikartta.)

Aineistossani jokaisen paikkaviitteisen muistonimen perusosana on *puisto*. Nimien määriteosassa on lähes aina maantieteellisen kohteen nimi, joten muistonimissä kunnioitetut paikat ovat hyvin tunnistettavissa. Poikkeuksen tekee *Ystävyyspuisto*, jolla kunnioitetaan Turun ja Göteborgin välistä pitkää suhdetta: Göteborg on Turun ensimmäinen ystävyyskaupunki vuodesta 1946. (NR.) Suurin osa, peräti kahdeksan, paikkaviitteisistä nimistä liittyy Turun ystävyyskaupunkeihin. Sen sijaan *Ruskonpuisto*, *Vakka-Suomenpuisto* ja *Varsinais-Suomen puisto* kunnioittavat muita Turkuun liittyviä maantieteellisiä kohteita. *Varsinais-Suomen puisto* on Varsinais-Suomen maakuntaliiton vuonna 1979 lahjoittama puisto Turun kaupungille. Puistossa on laatta, jossa luetellaan kaikki

silloiset 57 varsinaissuomalaista kuntaa. (NR.) Puisto on siis periaatteessa kunnianosoitus kaikille varsinaissuomalaisille kunnille.

3.6 Muistettuna tapahtuma

Tapahtumia on muistettu aineistossani hyvin vähäisesti. Tapahtuma-aiheisia muistonimiä on yhteensä kolme (3 %) koko aineistosta. Samanlaisen havainnon on tehnyt aineistostaan myös Ukskoski: 2000-luvulla tapahtuma on ollut muistonimen aiheena vain 1 prosentissa aineiston tapauksista. Kuitenkin monissa lähteissä mainitaan tapahtumaviitteiset muistonimet, joten tapahtumien voi päätellä olevan kiistaton osa muistonimistöä. Esimerkiksi *Nimistöntutkimuksen perusteissa* (Ainiala ym. 2008: 133) määritellään muistonimien olevan nimiä, ”-- jotka on annettu jonkun henkilön, jonkin tapahtuman tai muun seikan muistoksi”. Vastaavan määritelmän antaa myös esimerkiksi Sirkka Paikkala artikkelissaan *Muistonimien antamisesta* (2005).

Aineistossani jokaisen tapahtumaviitteisen muistonimen perusosana on *puisto*. Kaikki muistonimissä esiintyvät tapahtumat liittyvät sotiin. *Uplantilaistenpuisto* ja *Juuttaanpuisto* viittaavat Suomen sotaan (1808–1809) ja *Pähkinäsaarenpuisto* Pähkinäsaaren rauhaan (1323). Näistä vain *Uplantilaistenpuisto* liittyy Turkuun: se viittaa kesällä 1808 tapahtuneeseen uplantilaisten maihinnousuun Turun rannikolla. (NR.) Sen sijaan Juuttaan taistelulla (*Juuttaanpuisto*) ja Pähkinäsaaren rauhalla ei ole suoraa yhteyttä Turkuun, joten niiden muistonimisyys ei ole yhtä ilmeistä.

3.7 Muut muistetut

Aineistossani on muunviitteisiä puistojen muistonimiä kuusi kappaletta (6 %). Olen luokitellut muunviitteisiksi muistonimiksi nimet, jotka eivät sovi mihinkään muuhun tutkimukseni nimikategoriaan. Kyseiset nimet ovat *Alastalonpuisto*, *Jusolan Aapon puisto*, *Lemminkäisenpuisto*, *Nummisuutarinpuisto*, *Oinasmäen Joosepin puisto* ja *Siirtolaisuuspuistikko*. Laura Ukskosken (2019: 79) aineistossa muunviitteisten muistonimien määrä on hieman suurempi: niitä on 14 prosenttia tutkimusaineistosta. Ukskosken tutkimuksessa on muistettu monia tahoja urheilujoukkueesta hernelajikkeeseen. Suurin osa oman aineistoni muunviitteisistä muistonimistä taas kunnioittaa jotakin kirjallista teosta. Poikkeus on *Siirtolaisuuspuistikko*, joka muistaa maansa jättäneitä siirtolaisia ja maahanmuuttajia (Turun Sanomat 4.7.2011). Siirtolaisuuspuistikko on poikkeava myös rakenteeltaan. Se on ainoa muunviitteinen puistonnimi, jonka perusosana on *puistikko*.

Turussa on runsaasti kirjallisuuteen viittaavaa aihepiirinimistöä, johon lähes kaikki muunviitteisiksi luokittamani muistonimet kuuluvat. Kuten totean luvussa 2.1, noudatan kirjallisuuteen perustuvassa nimistössä periaatetta, että lasken muistonimiksi sellaiset nimet, jotka ovat selvästi yksilöitävissä tiettyyn teokseen liittyviksi. *Alastalonpuisto* viittaa Volter Kilven teokseen Alastalon salissa, *Jusolan Aapon puisto*, *Nummisuutarinpuisto* ja *Oinasmäen Joosepin puisto* kunnioittavat Aleksis Kiven Nummisuutarit-näytelmää ja *Lemminkäisenpuisto* on kunnianosoituksena Elias Lönnrotin kansalliseepokselle Kalevalalle. (NR.)

Alastalon salissa -teoksella ja Kalevalalla on epäsuora yhteys Turkuun: kirjailija Volter Kilpi toimi aikoinaan Turun suomalaisen yliopiston kirjaston ylikirjastonhoitajana ja Elias Lönnrot taas on opiskellut Turun Akatemiassa (Kansallisbiografia). Sen sijaan Nummisuutarit-näytelmä ja Aleksis Kivi eivät varsinaisesti liity Turkuun millään tavalla. Vaikka olen luokitellut esimerkiksi kirjallisuuteen perustuvien nimien viittaavan kirjallisiin teoksiin, ne voisivat näkökulmasta riippuen viitata myös teosten kirjoittajaan tai nimessä esiintyvään fiktiiviseen henkilöön. Silloin kyseiset muistonimet olisivat henkilöviitteisiä. Onkin hyvä pohtia, mitä muistonimellä on pohjimmiltaan tarkoitettu muistettavan. Monissa tapauksissa tämä jää tulkinnanvaraiseksi, joten lopputulos on tulkitsijan päätettävissä.

4 Keskeisiä havaintoja aineistosta

4.1 Turun puistojen muistonimityypit ja niiden yleisyys

Kuten totesin luvussa 3.1, henkilöviitteistä muistonimeä voidaan yleisesti pitää muistonimen arkkityyppinä. Sama havainto on nähtävissä myös Turun puistojen muistonimissä: 65 prosenttia aineistoni muistonimistä on annettu yksittäisen henkilön muistoksi. Miehiä on kunnioitettu muistonimillä ylivoimaisesti eniten. Miehiä on peräti 83 prosenttia aineistoni muistetuista. Tarkkaan ottaen tyypillisin muistonimityyppi on miehen kunniaksi annettu henkilöviitteinen muistonimi, jossa muistettuun viitataan *Kaijalanpuiston* ja *Lönnrotinpuiston* tapaan sukunimellä (38 % kaikista henkilöviitteisistä nimistä). 31 prosentissa muistonimistä nimen määriteosana on etunimi ja 28 prosentissa etunimen ja sukunimen yhdistelmä. Harvinaisin viittaustapa on nimikemääritteen tai sen ja sukunimen yhdistelmä, joita on vain kahdessa tapauksessa.

On hyvä huomata, että jos muistettu on nainen, etunimellä viittaamisesta tuleekin selvästi suosituin viittaustapa (58 % kaikista naisviitteisistä muistonimistä). Sukunimellä tai koko nimellä kunnioittamisen voi nähdä muodollisempana ja arvokkaampana muistamisen tapana ja etunimen käyttö voi tuntua tarpeettoman tuttavalliselta tai jopa tytöttelyltä. Miehiin onkin viitattu eniten sukunimellä (41 %) tai koko nimellä (30 %). Naisten etunimillä viittaamisen yleisyys voi liittyä menneisyyden arvoihin ja asenteisiin, sillä suurin osa etunimellä viitatuista naisten muistonimistä on vahvistettu ennen vuotta 1987. Itse asiassa ainoat naisviitteiset muistonimet, joissa muistettuun on viitattu koko nimellä, on vahvistettu vuosina 1995 ja 2001. Jonkinlaista pyrkimystä etunimien välttämiseen naisviitteisissä muistonimissä näyttää siis nykyään olevan. Etunimiviitteisten muistonimien käytössä on myös muita ongelmia. Etunimellä muistettu henkilö ei ole nimestä lainkaan niin hyvin tunnistettavissa, kuin sukunimellä tai koko nimellä muistettu henkilö. Käytännössä muistonimistössä olevat naiset voivat siis jäädä miehiä helpommin unohduksiin.

Viittaamisessa tulee ottaa huomioon myös toinen näkökulma. Kuten totesin luvussa 3.4, kielen taloudellisuus on tärkeää myös muistonimissä. Sen voisi periaatteessa katsoa yhdeksi syyksi naisten etunimiviitteisyyden yleisyyteen, mutta se ei selitä sitä, miksi miesten muistonimissä pelkkiä etunimiä käytetään vain vähän. Jos muistonimien haluttaisiin olevan helppoja ja taloudellisia, miksi miehiä kunnioitetaan muistonimillä kuten *Ragnar Ungernin puisto* tai *Svante Dahlströmin puistikko*?

Tulosteni perusteella Turku näyttäytyy historiallisena, uskonnon ja korkeakulttuurin värittämänä kaupunkina. Tyypillinen muistettu on elänyt 1500–1600-luvuilla, ja hän on toiminut uskonnon (25 % muistetuista henkilöistä) tai kulttuurin ja taiteen (18 %) parissa. Muistetuissa on vähiten tieteen ja

koulutuksen alalla vaikuttaneita henkilöitä (6 %) mikä on jokseenkin yllättävää, sillä Suomen ensimmäinen yliopisto on perustettu Turkuun. Muistetut henkilöt ovat eläneet pääosin kauan sitten, sillä yli puolet aineiston muistetuista on elänyt ennen 1800-lukua.

Ylivoimaisesti suurin osa muistetuista henkilöistä on odotusten mukaisesti kansallisuudeltaan suomalaisia (74 %). Muistetuista vain kristinuskon merkkihenkilöt ovat yksiselitteisesti ulkomaalaisia (9 %). Saman verran on ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, jotka ovat asuneet ja toimineet Suomessa (9 %). Vähiten muistetuissa on hallitsijoita ja muita vaikutusvaltaisia henkilöitä, jotka ovat hallinneet Suomea ulkopuolelta ennen itsenäistymistä tai asuneet Ruotsin vallan aikana Ruotsissa (8 %). Aineistossa on eniten henkilöitä, jotka ovat toimineet tarkoitteen lähellä (46 %). Toiseksi eniten on muistettu henkilöitä, jotka ovat ansioituneet muualla, mutta jotka ovat asuneet tarkoitteen läheisyydessä (26 %).

Henkilöviitteisen muistonimen jälkeen toiseksi suosituin muistonimityyppi on yritysviitteinen muistonimi (12 %), joista enemmistö viittaa elintarvikkeita valmistavaan yritykseen. Suurin osa yrityksistä on suhteellisen vanhoja, sillä aineistossa ei ole yhtäkään 1980-luvun lopun jälkeen toimintaansa aloittanutta yritystä. Kolmanneksi eniten on muistettu maantieteellisiä kohteita (11 %). Suurin osa tällaisista paikkaviitteisistä muistonimistä viittaa Turun ystävyyskaupunkeihin. Neljänneksi suurin kategoria on muut muistetut (6 %), jossa enemmistö muistonimistä viittaa kirjallisuuden teoksiin. Vähiten muistonimiä on annettu sukujen ja kaksikoiden (3 %) sekä tapahtumien (3 %) muistoksi. Kaikki tapahtumaviitteiset muistonimet liittyvät jollakin tapaa sotiin.

Puisto on tulosteni valossa muistonimien yleisin perusosa. Muistonimistä 84 prosentissa on perusosana *puisto* ja prosentissa perusosa on *puistikko*. On huomionarvoista, että *puistikko* on naisviitteisissä nimissä selvästi yleisempi kuin miesviitteisissä nimissä: 42 prosentissa naisten muistoksi annetuista nimistä perusosana on *puistikko*. Miesviitteisistä nimien kohdalla vastaava osuus on vain 13 prosenttia. Kenties pienikokoiset puistikot on nähty historian aikana nimenomaan naisille sopivina nimikkopaikkoina, kun taas miespuoliset merkkihenkilöt ovat vallanneet suurempien puistojen nimikavalkadin.

Turun puistojen muistonimien aikakehitys osoittaa, että muistonimeämisen kulta-aikaa on ollut 1900-luvun loppupuolisko, tarkemmin ottaen 1970-luku. 1900-luvun loppupuolella muistonimeämisessä tapahtuikin eräänlainen vapautuminen, kun kansallissankarien ja hallitsijoiden lisäksi alettiin muistamaan esimerkiksi paikallisia vaikuttajia monelta eri alalta. Samaan ajankohtaan voidaan paikallistaa myös kaupungistuminen ja siitä johtuva kaupunkien laajeneminen. Syntyi uusia puistoja, jotka olivat vailla nimeä. Puistojen muistonimeämisen suosio on laskenut tasaisesti 1970-luvun jälkeen. Kenties uusia puistoja perustetaan vähemmän ja vanhojen puistojen nimenmuutoksia

pyritään välttämään, sillä lähteistöni perusteella itse muistonimeäminen ei ole huomattavasti vähentynyt (esim. Pitkänen 2003).

1900-luvun alkupuolella puistot eivät ole saaneet juuri ainuttakaan muistonimeä. Kansallissankarit kuten Elias Lönnrot saivat puistonnimensä heti Turun nimistötoimikunnan synnyn jälkeen 1890-luvulla, mutta sen jälkeen puistojen muistonimeämisessä vallitsi vuosikymmenten hiljaisuus. Eräs syy muistonimeämisen niukkuuteen lienee se, että itsenäistymisen jälkeen haluttiin päästä pikemminkin eroon muistonimistä, jotka silloin viittasivat Venäjän vallan aikaan. Kuten mainitsin luvussa 2.3, itsenäistymisen seurauksena esimerkiksi Turun *Aleksanterintori* muuttui *Kauppatoriksi* ja *Nikolaintori* *Tuomiokirkkotoriksi*. Suomen omat kansallissankarit olivat jo saaneet nimensä, eikä muistonimillä vielä kunnioitettu tuntemattomampia toimijoita.

Myös eri muistonimityyppien kohdalla muistonimien antaminen on ollut suosituinta 1900-luvun jälkipuoliskolla. Henkilö- ja yritysviitteisiä nimiä on annettu eniten 1970-luvulla, kun taas paikkaviitteiset muistonimet ovat olleet yleisimmillään 1960-luvulla. Silloin ystävyyskaupunkien muistaminen on ollut erityisen suosittua. Tämä johtuu kenties Suomen globalisaation ensiaskeleista ja ulkomaille matkustamisen yleistymisestä: kun maailma aukeni, myös kansainvälisten ystävyyskaupunkien merkitys lisääntyi.

Vanhimmat muistonimet ovat luonnollisesti henkilöviitteisiä, sillä 1800–1900-lukujen vaihteessa ei ollut vielä tapana kunnioittaa muistonimillä muita kuin henkilöitä. 1920-luvulla ensimmäinen sukuviitteinen muistonimi *Fleminginpuisto* vahvistettiin ja 1940-luvulla saivat alkunsa ensimmäinen paikkaviitteinen muistonimi (*Ruskonpuisto*) ja muunviitteinen, kirjallisuuteen viittaava *Lemminkäisenpuisto*. Ensimmäiset kolme yritysviitteistä muistonimeä näkivät päivänvalon 1950-luvulla (*Hellaksenpuisto*, *Punomonpuisto* ja *Radioasemanpuisto*). Ensimmäinen tapahtumaviitteinen nimi taas on vahvistettu vasta vuonna 1985 (*Pähkinäsaarenpuisto*). 1970-luvun jälkeen Turussa ei ole annettu ainuttakaan muistonimeä suvun kunniaksi, mikä johtunee yksinkertaisesti aatelis- ja mahtisukujen arvostuksen laskemisesta. Yksilöiden teoilla on modernissa maailmassa enemmän merkitystä kuin korkea-arvoisella suvulla.

2000-luvulla on vahvistettu kaikkiaan 13 puiston muistonimeä. Muistaminen on ollut tällä vuosituhannella suhteellisen monipuolista: seitsemän nimeä on annettu henkilöiden muistoksi, kaksi yritysten kunniaksi ja yksi niin paikan, tapahtuman kuin muunaiheisenkin asian muistoksi. Muunviitteinen nimi on *Siirtolaisuuspuistikko*, joka kertoo 2000-luvun tärkeistä arvoista. 2000-luvulla on havaittavissa myös pyrkimystä muistaa Turussa vaikuttaneita taiteilijoita, sillä lähes puolet muistetuista henkilöistä on työskennellyt taiteen tai kulttuurin parissa. Muut muistetut henkilöt ovat

toimineet laajasti eri aloilla. 2000-luvulla on muistettu henkilöitä monilta vuosisadoilta, ja muistetuista 43 prosenttia on elänyt ennen 1800-lukua.

4.2 Muistonimille asetettujen suositusten toteutuminen

Olen esitellyt luvussa 2.2 muistonimeämiseen liittyviä ohjeistuksia ja suosituksia, joita päättäjien ja nimistösuunnittelijoiden toivotaan noudattavan. Turun nimistötoimikunnan esittelijän Tuuli Vesannon mukaan myös Turun nimistösuunnittelussa tukeudutaan näihin ohjeistuksiin (Tuuli Vesanto 12.2.2020). Seuraavaksi käyn läpi, toteutuvatko muistonimille asetetut suositukset aineistossani.

Kenties painotetuin muistonimeämisen ohje liittyy siihen, ettei muistonimeä tulisi antaa elävän henkilön muistoksi. Ohjeistuksissa neuvotaan, että kunnioitettavan henkilön kuolemasta tulisi olla kulunut nimenantohetkellä vähintään viisi vuotta (esim. Kielitoimiston ohjepankki: Nimistösuunnittelu: muistonimet). Tutkimusaineistossani ohjeistusta on noudatettu sangen hyvin, sillä kaikista muistetusta henkilöistä vain presidentti Carl Gustaf Emil Mannerheimia on kunnioitettu muistonimellä hänen elinaikanaan. Kyseessä on jokseenkin ymmärrettävä poikkeus, sillä joissakin tapauksissa presidenttien muistamista on pidetty sopivana myös heidän elinaikanaan. Myös viiden vuoden sääntöä on noudatettu henkilöviitteisten muistonimien kohdalla hyvin, sillä vain kahta aineiston henkilöä on kunnioitettu muistonimellä alle viiden vuoden kuluttua kuoleman jälkeen.

Sääntö pätee myös yritysviitteisiin muistonimiin: muistonimeämistä tulisi välttää toiminnassa olevan yrityksen muistoksi etenkin, jos yritys ei ole toiminut samannimisenä ja samalla sijainnilla monen sukupolven ajan ja ole lisäksi paikallisesti merkittävä. Ohjeistuksesta huolimatta peräti kuusi yritysviitteistä nimeä (46 %) on vahvistettu silloin, kun muistettava yritys on ollut vielä toiminnassa. Tällaisista yrityksistä kolme täyttää edellä esitetyt ehdot toiminnassa olevan yrityksen muistamiseksi, joten yritysten muistamisessa on yhä kehittämisen varaa.

Ohjeistusten mukaan muistetun henkilön tulisi olla yleisesti tunnustettu muistamisen arvoiseksi ja hänen tulisi liittyä merkittävällä ja positiivisella tavalla nimettävään paikkaan, edustaa sen historiallista kerrostuneisuutta tai olla syntynyt tai asunut tai tehnyt merkittävän elämäntyön paikkakunnalla tai olla kansallisesti tai kansainvälisesti tärkeän elämäntyön tehnyt suomalainen (Kielitoimiston ohjepankki: Nimistösuunnittelu: muistonimet). Näiden kriteerien perusteella kaikki ei-suomalaiset muistetut jäävät selvästi määritelmän ulkopuolelle: aineistoni muistetuista henkilöistä 9 prosenttia on yksiselitteisesti ulkomaalaisia. Se, onko henkilö ”yleisesti tunnustettu muistamisen

arvoiseksi” on hankala kysymys, johon ei voi tässä tutkimuksessa vastata tyhjentävästi. Ainakaan aineistossani ei tiettävästi esiinny henkilöitä, joiden maine olisi nykypäivänä erityisen kyseenalainen.

Muistettujen henkilöiden suhde Turkuun on pääosin selvitetävissä, sillä vain 2 prosentissa tapauksista yhteys Turkuun on epäselvä. Huomattavan monen muistonimen kohdalla aineistostani puuttuu kuitenkin tyhjentävä tieto siitä, miksi muistonimi on päätetty asettaa juuri omalle paikalleen. Muistetun suhde Turkuun voi olla selvillä, mutta tarkempi suhde itse nimikkopaikkaan on epäselvä tai sitä ei ole olemassa. Olisikin parempi, että sen sijaan, että nimelle etsitään jonkinlainen paikka, paikalle etsittäisiin sopiva nimi. Tällä tavalla muistetun henkilön elämä ja historia kytkeytyisivät nimikkopaikkaan erityisellä tavalla.

Muiden kuin henkilöviitteisten muistonimien yhteys Turkuun ei ole monissa tapauksissa selvä. Esimerkiksi muunviitteisistä nimistä vain 33 prosentilla on jonkinlainen yhteys Turkuun. Nimissä viitattujen teosten kirjoittajat ovat joko toimineet tai opiskelleet Turussa. Sukuviitteisistä nimistä kumpikaan ei liity suoraan Turkuun, mutta kaksikkoon viittaava *Karvataskunpuisto* viittaa Turussa eläneisiin henkilöihin. Vain yksi kolmesta tapahtumaviitteisestä muistonimestä kytkeytyy Turkuun: *Uplantilaistenpuisto* viittaa Turun rannikolla tapahtuneeseen uplantilaisten maihinnousuun.

Muistettavien yritysten suhteesta nimettävään paikkaan ei ole annettu selvää ohjeistusta, mutta muiden suositusten perusteella olisi johdonmukaista, että myös yritys sijaitisi nimikkopaikan läheisyydessä. Tässä on suoriuduttu varsin hyvin, sillä lähes jokainen aineistoni yritys on sijainnut aivan nimikkopaikan vieressä tai lähetyvillä. Poikkeuksena on ainoastaan Uudessakaupungissa sijainnut Männäisten lasitehdas, jolla ei ole tiettävästi yhteyttä Turkuun. Niin ikään paikkaviitteisistä nimistä jokainen kytkeytyy Turkuun.

Aineistossani ei ole henkilöviitteisiä muistonimiä, jotka kuuluisivat ainoastaan muistonimistä koostettuun ryhmänimistöön. Niinpä ohjeistuksissa (esim. Kielitoimiston ohjepankki: Nimistönsuunnittelu: muistonimet) mainittu suositus ”yksinomaan henkilöiden muistoksi annettuja nimiä ei koota ryhmänimistöksi” toteutuu hyvin. Sen sijaan aineistossani on yksi tapahtumaviitteisistä muistonimistä koostuva aihepiirinimistö, joka kunnioittaa Turun ystävyyskaupunkeja. Aineistossani on myös joitakin aihepiirinimistöön kuuluvia yksittäisiä muistonimiä, joista osa on annettu henkilöiden muistoksi. Tällaisten muistonimien funktio aihepiirinimistöissä voi olla jopa sivistävä, sillä siten nimenkäyttäjät voi tehdä johtopäätöksiä siitä, millaiseen aihepiiriin muistonimi liittyy.

2000-luvun nimistönsuunnittelussa on pyritty parantamaan naisten asemaa muistonimistöissä. (Turun Sanomat 24.2.2019.) Tulosteni valossa tavoite on Turun puistojen muistonimien kohdalla jokseenkin epäonnistunut: aineistossani on vain kaksi naisen muistoksi annettua puistonimeä, jotka on vahvistettu 2000-luvulla. Naisviitteisten muistonimien muut ongelmat liittyvät nimikkopaikan

valintaan ja etunimellä viittaamiseen. Ne kaipaavat niin ikään huomiota tulevaisuuden nimistönsuunnittelussa.

5 Lopuksi

Olen tutkielmassani tarkastellut Turun puistojen muistonimeämistä. Tutkimukseni tavoitteena oli pääasiallisesti selvittää kenen ja minkä mukaan Turussa on annettu muistonimiä puistoille. Sen ohella olen tarkastellut muistonimellä kunnioitettuja henkilöitä ja asioita: millainen on tyypillinen muistettu ja mikä on muistetun suhde Turkuun. Olen kartoittanut myös sitä, miten muistonimille suunnatut ohjeet ja suositukset toteutuvat aineistossani. Lisäksi olen tutkinut Turun puistojen muistonimien aikakehitystä ensimmäisten nimien syntyhetkistä tähän päivään. Olen peilannut kautta linjan tuloksiani Laura Ukskosken (2019) pro gradu -tutkielmassa esiintyviin tuloksiin 2000-luvun muistonimistä. Vertailemalla omia tuloksiani Ukskosken päätelmiin ja perehtymällä aineistoni muistonimien aikakehitykseen olen tehnyt läpileikkauksen siitä, miten puistojen muistonimeäminen on muuttunut ajan mittaan. Samalla tutkimukseni on luonut kokonaiskuvan Turun puistojen muistonimien nykytilasta.

Aineistoni muistonimissä kunnioitetut henkilöt ovat pääosin melko konservatiivisin perustein valittuja: Suurin osa muistetuista on kauan sitten eläneitä, syntyjään suomalaisia miehiä, jotka ovat toimineet uskonnon, kulttuurin tai maanpuolustuksen parissa. Kulttuurin parissa työskennelleet ovat toimineet useimmiten taidemaalareina tai kirjailijoina. Muusikot, säveltäjät, näyttelijät, lavataiteilijat ja valokuvaajat loistavat poissaolollaan. Myös tieteen ja koulutuksen edustajia on aineistossani vain muutama. Tulevaisuudessa Turun muistonimistöön nostetaan toivottavasti monipuolisemmin eri sukupuoliä, etnisyyksiä, sukupolvia ja toimialoja. Sekä puistikoita että puistoja soisi nimettävän tasapuolisesti miesten ja naisten mukaan, ja myös nimien rakenteessa olisi hyvä olla tasapuolisuutta. Mikäli etunimiä halutaan käyttää, niillä voitaisiin muistaa yhtä lailla sekä naisia että miehiä. Etunimen sijaan voitaisiin harkita tilanteen mukaan sukunimeä, koko nimeä tai vaikkapa henkilöstä usein käytettyä lempinimeä. On kuitenkin tärkeää, että tasa-arvotekoja tehdään muistonimeämisen ohjeitten ja odotusten puitteissa, ettei esimerkiksi naisten kunniaksi nimeämisestä tule keinotekoista ja ympäristöstään irrallista. Tällä tavalla muistetut henkilöt voivat saada arvoisensa nimikkopaikan, joka kuvastaa muistetun elämää.

Henkilöviitteinen muistonimi voidaan yleisesti ottaen katsoa muistonimen perustyyppiksi, ja omassakin tutkimuksessani se on yleisin muistonimityyppi. Henkilöviitteisiä muistonimiä oli kuitenkin omassa aineistossani vain 65 prosenttia, kun Ukskoskella vastaava luku oli huomattavasti suurempi: peräti 86 prosenttia. Tämä osoittaa, että omassa aineistossani on laajempi kirjo muita kuin henkilöviitteisiä muistonimiä. Tuloksesta voidaan päätellä, että kenties juuri puistojen nimissä kunnioitetaan suhteellisen vapaasti ja monipuolisesti henkilöitä, yrityksiä, paikkoja ja muita asioita.

Tätä päätelmää tukee myös se seikka, että omassa aineistossani myös 2000-luvun muistonimeäminen on varsin moninaista.

Kuten totesin luvussa 2, Ukskoski osoittaa pro gradu -tutkielmassaan turkulaisen muistonimistön kunnioittavan vielä 2000-luvullakin varsin kauan aikaa sitten eläneitä henkilöitä. Oman aineistoni muistonimet ovat vielä hänen aineistoaankin historiallisempia. Ukskosken aineiston Turussa vahvistetuista muistonimistä 36 prosenttia muistetuista on elänyt ennen 1800-lukua, kun omassa aineistossani vastaava luku on peräti 54 prosenttia. Ero johtunee siitä, että oman aineistoni muistonimiä on annettu vuosina 1897–2020, kun taas Ukskosken aineiston muistonimet ovat kuluvalta vuosituhannelta. Ukskosken tutkimuksen kohdekaupungeissa kaikkein historiallisimmat merkkihenkilöt ovat arvatenkin jo saaneet muistonimensä, ja 2000-luvulla on keskitytty ajankohtaisempien henkilöiden muistamiseen. Tulokseni tukevat tätä päätelmää, sillä oman aineistoni 2000-luvulla muistetuista henkilöistä yli puolet ovat eläneet vasta 1800-luvulla tai sen jälkeen.

Ukskosken tutkimuksen kohdekaupungeissa 23 prosenttia kaikista tällä vuosituhannella muistetuista henkilöistä on naisia, ja Turussa naisia on muistettu 2000-luvulla kaikkein vähiten, vain 6 prosentissa henkilöviitteisistä tapauksista. Hänen mukaansa nimenomaan puistot ovat naisviitteisten muistonimien suhteen suosituimpia nimikkopaikkoja. Vaikka oma aineistoni koostuu yksinomaan puistojen nimistä, muistettujen naisten määrä on myös siinä kovin vähäinen (17 %). Tämä voinee liittyä siihen, että naisia muistetaan Turussa yleensäkin vähän. Turun konservatiivisesta nimenantopolitiikasta kielii myös se, että maanpuolustuksessa ansioituneiden henkilöiden määrä on omassa aineistossani huomattavasti Ukskosken määrää suurempi.

Ukskosken tutkimuksessa sukujen ja parivaljakoiden sekä sekalaisten, muihin kategorioihin kuulumattomien asioiden muistaminen on hieman yleisempää kuin omassa tutkimuksessani. Etenkin Ukskosken aineiston muunviitteiset nimet poikkeavat omistani: hänen kohdekaupungeissaan on muistettu muun muassa urheilujoukkueita ja kasvilajikkeita. Myös tässä voi huomata Turun muistonimeämisen konservatiivisuuden, sillä oman aineistoni muunviitteiset nimet liittyvät ennen kaikkea vanhaan kirjallisuuteen. Sen sijaan muistettujen kansallisuuteen sekä muistetun ja nimikkopaikan suhteeseen liittyvät havaintoni ovat samassa linjassa Ukskosken tulosten kanssa. Myös yritysten, paikkojen ja tapahtumien muistaminen on suunnilleen yhtä yleistä Ukskosken aineiston muistonimissä 2000-luvulla kuin Turun puistojenkin muistonimissä.

Tulokseni osoittavat, että puistojen muistonimeämisen suosio on ollut huipussaan 1970-luvulla. Siitä lähtien muistonimien antaminen on vähentynyt tasaisesti. Muistonimeämisen suosion pieni laantuminen voi viitata yksinkertaisesti siihen, että puistojen nimeäminen ylipäättään voi olla vähentynyt. Toisaalta se voi olla merkki siitä, että puistojen muistonimeäminen on nykyään

harkitumpaa ja ohjeidenmukaisempaa. Muistonimiä ei anneta nykypäivänä useinkaan liikelahjoina tai palkintoina, vaan niiden antamista tarkastellaan monesta eri näkökulmasta. Perinpohjaisesti harkitut muistonimet kestävät paremmin aikaa, eikä niiden suhteen tarvitse ryhtyä vaativiin nimenmuutoksiin.

Kaikkiaan vaikuttaa siis siltä, että muistonimet ovat tulleet jäädäkseen, mutta niiden antaminen on järjestelmällisempää kuin 1900-luvun lopussa. Myös 1900-luvun alun hallitsijoiden mukaan nimeämisestä on edetty monialaisempaan nimeämiseen, jossa muistonimistöön sisällytetään myös tuntemattomampia merkkihenkilöitä ja paikallisia vaikuttajia. Tulevaisuudessa muistonimeämisessä keskityttäneen yhä enemmän tässä luvussa mainitsemiini arvoihin: suositusten noudattamiseen, harkitsevuuteen, tasa-arvoon ja monipuolisuuteen. Muistonimeäminen seuraa todennäköisesti jatkossakin ympäröivän yhteiskunnan kehitystä, ja siinä paneuduttaneen muistonimeämisen epäkohtien korjaamiseen, kuten 2010-luvulla käydystä tasa-arvokeskustelusta voidaan päätellä.

Uskon, että tutkimukseni on osoittanut onnistumisia ja kehityskohteita, joita nimistön parissa työskentelevät voivat mahdollisesti hyödyntää muistonimien suunnittelussa tulevaisuudessa. Tutkimukseni antaa kokonaiskuvan myös nimenantajien aikaisemmista arvoista ja asenteista, sillä muistettujen henkilöiden ja asioiden ominaisuudet heijastavat nimenantajien suosimia suuntaviivoja.

Jatkotutkimuksessa voisi tarkastella enemmän muistonimien rakenteeseen ja muotoon liittyviä ominaisuuksia, kuten morfologiaa ja oikeinkirjoitusta. Niitä voisi verrata muistonimille laadittuihin oikeinkirjoitusohjeistuksiin. Toisaalta tutkimusta voisi laajentaa sisällyttämällä aineistoon kaikki Turun muistonimet. Miten esimerkiksi katujen, kevyen liikenteen väylien, aukoiden ja siltojen muistonimet eroavat puistojen muistonimistä? Millainen Turun muistonimistön kokonaiskuva on? Tuloksissani esiin nousutta muistonimien sukupuolittuneisuutta olisi myös mielenkiintoista pohtia laajemmin. Kattavammassa tutkimuksessa voisi selvittää, ovatko tietyt tarkoitteet, kuten kadut tai sillat, suosituimpia miesviitteisissä muistonimissä. Myös naisten ja miesten muistamisen kehitys vuosikymmenien aikana olisi tarkemman tarkastelun arvoista.

Muistonimeäminen herättää monenlaisia tunteita, ja siksi olisi erityisen kiinnostavaa tarkastella nimenkäyttäjien suhtautumista ympäristönsä muistonimistöön. Nimenkäyttäjien mielipiteet ovat periaatteessa lopullinen tuomio sille, onko muistonimeäminen onnistunut: onko muistonimestä tullut luonnollinen osa käytössä hyväksytyä nimistöä, vai onko nimi liian hankala, ikävyyttävä tai epämiellyttävä käytettäväksi lainkaan. Pitävätkö nimenkäyttäjät eniten muistonimistä, joissa muistettuun on viitattu etunimellä, sukunimellä, nimikemääritteellä vai koko nimellä? Nimenkäyttäjien mieltymykset osoittavat myös lopulta sen, keitä muistonimissä on sopivaa kunnioittaa. Esimerkiksi venäläisyydet katosivat katujen ja puistojen nimistä, sillä kansa kampanjoi

sen puolesta. Muistetut henkilöt ja asiat ovat useimmiten suuren yleisön arvostamia ja hyväksymiä. Erilaisista muistonimeämisen ohjeistuksista on joustettu, mikäli nimenkäyttäjien tahto on ollut tarpeeksi vahva ja yhtenäinen. Tämän voi huomata esimerkiksi tutkielmani ensimmäisessä luvussa mainitsemastani *Lordin aukion* nimeämisestä. Nimenantoon ei käytetty juurikaan harkintaa, vaan se tehtiin nopeasti ja voitonhuuman siivittämänä.

Muistonimeämisen kokonaisvaltainen vertailu eri kaupungeissa tai eri vuosikymmeninä toisi tutkimukseen kiinnostavaa lisätietoa nimien variaatiosta ja kehityksestä. Siksi Turun nimistörekisteriä voisi tarkastella uudelleen tulevaisuudessa ja verrata, miten muistonimistö ja nimeämisperusteet ovat vuosien varrella muuttuneet.

Lähteet

Aineslähde

NR = Turun kaupungin nimirekisteri. Saatavissa:

<https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkisuunnittelu/nimisto-ja-osoitteet>.

Muut lähteet

Ainiala, Terhi 1997: *Muuttuva paikannimistö*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 667. SKS, Helsinki.

— 2003: Kaupunkinimistön tutkimuksen perusteet. *Virittäjä* 107, s. 207–225. [Verkkolehti.] Kotikielen Seura, Helsinki. [Viitattu 8.2.2020.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/40255/9682>.

— 2004: Kadunnimet opastajina ja sivistäjinä: kesän 2002 keskustelun tarkastelua. *Virittäjä* 108, s. 106–115. [Verkkolehti.] Kotikielen Seura, Helsinki. [Viitattu 6.5.2020.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/40319/9746>.

— 2007: Nyt kuljen katuani pitkin... *Hiidenkivi* 1/2007. [Viitattu 17.1.2020.] Saatavissa: https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmät/nimenpyorittaja_%282005_2012%29/nyt_kuljen_katuani_pitkin...

— 2010: Maralle kenttä. *Kotus-blogi* 2.9.2010. [Viitattu 14.3.2020.] Saatavissa: https://www.kotus.fi/nyt/kotus-blogi/blogiarkisto/terhi_ainiala/maralle_kentta.7205.blog.

— 2018: Paikannimien kerrostumat maaseudulla ja kaupungissa nimistöntutkijan kohteina. *Elore* 25, 1/2018. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry. [Viitattu 8.2.2020.] Saatavissa: <https://journal.fi/elore/article/view/72817/34598>.

Ainiala, Terhi – Saarelma, Minna – Sjöblom, Paula 2008: *Nimistöntutkimuksen perusteet*. Tietolipas 221. SKS, Helsinki.

Ainiala, Terhi – Pitkänen, Ritva Liisa 2002: Paikannimistöntutkimuksen valinnat. Etymologioista sosio-onomastiikkaan. *Virittäjä* 2/2002, s. 231–240. [Verkkolehti.] Kotikielen Seura, Helsinki. [Viitattu 6.5.2020.] Saatavissa: <https://journal.fi/virittaja/article/view/40173/9600>.

Azaryahu, Maoz 1996: The power of commemorative street names. *Environment and planning D: Society and space vol. 14*, s. 311–330.

Carpelan, Anna – Schulman, Harry 1996: *Helsinki kadunnimissä*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996: 13. Helsingin kaupunki, Helsinki.

Harling-Kranck, Gunilla 1999: Helsingin ruotsinkieliset kadunnimet. *Helsingin kadunnimet* 3, s. 46–55. Helsingin kaupungin nimistötoimikunta, Helsinki.

— 2006: Kaupunkinimistö: Kaupunkiasutus ja kadunnimet Ruotsissa ja Suomessa. *Kahden puolen Pohjanlahtea 1: Ihmisiä, aatteita ja yhteisöjä Ruotsissa ja Suomessa 1500-luvulta 1900-luvulle*, s. 207–258. Toim. Gabriel Bladh ja Christer Kuvaja. Historiallinen arkisto 123:1. SKS, Helsinki.

Helsingin kadunnimet, 1981. Toim. Helsingin nimistötoimikunta. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Toinen painos. Helsingin kaupunki, Helsinki.

Hietalahti, Anita 2013: *Suomenkieliset julkisten rakennusten nimet*. *Oikeinkirjoitus mediateksteissä*. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopiston suomen kielen laitos, Joensuu.

Jalava, Mari 2017: Yleistä Uudenkaupungin historiasta. *Tietoa Uudestakaupungista*. Uudenkaupungin kaupungin verkkosivut, Uusikaupunki. [Viitattu 2.7.2020.] Saatavilla:

<https://uusikaupunki.fi/kaupunki-ja-hallinto/tietoa-uudestakaupungista/yleista-uudenkaupungin-historiasta>.

Juuti, Kirsi 2004: *Om personnamn i gatunamn*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston ruotsin kielen laitos, Helsinki.

Kansallisbiografia. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Biografiakeskuksen verkkotietokanta. Saatavissa: <https://kansallisbiografia.fi/>.

Kielitoimiston nimiopas, 2008. Toim. Pirjo Mikkonen, Minna Salonen, Tiina Manni-Lindqvist. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 148. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki.

Kielitoimiston ohjepankki. [Viitattu 6.5.2020.] Saatavissa: <http://kielitoimistonohjepankki.fi/>.

Kiviniemi, Eero – Pitkänen, Ritva Liisa – Zilliakus, Kurt 1974: *Nimistöntutkimuksen terminologia*. Castrenianumin toimitteita 8. Suomalais-ugrilainen seura, Helsinki.

Koistinen, Ulla 2008: Espoon kadunnimikysely 2007: nimenkäyttäjien mielipiteitä ja näkökulmia Espoon kadunnimistä. Tutkimusraportti. Espoon kaupunkisuunnittelukeskuksen nimistöryhmä. Espoon kaupunki, Espoo. [Viitattu 17.2.2020.] Saatavissa: <https://www.espoo.fi/download/noname/%7B437EFB58-E4B9-40F4-B883-2D4C08A0A53D%7D/27680>.

Kostet, Juhani – Kupila, Sanna 2011: Keskusta-alueen nimistöä keskiajalta vuoteen 1830. *Turun katuja ja toreja. Nimistöhistoriaa keskiajalta nykypäivään*, s. 192–267. Turun museokeskuksen julkaisuja, Turku.

Laakso, Veikko 2011: Katujennimittämiskomiteasta nimistötoimikuntaan. *Turun katuja ja toreja. Nimistöhistoriaa keskiajalta nykypäivään*, s. 180–191. Turun museokeskuksen julkaisuja, Turku.

Lehikoinen, Laila 1999: Näkökulmia kadunnimistöön. *Yhteinen nimiympäristömme. Nimistönsuunnittelun opas*, s. 61–64. Toim. Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen, Peter Slotte. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Lehtonen, Johanna 2018: Kysy kirjastonhoitajalta -palstan vastaus 28.3.2018. [Viitattu 31.3.2020.] Saatavissa: https://www.kirjastot.fi/kysy/aikaisemmin-jos-katu-nimettiinhenkilon?language_content_entity=fi.

Närhi, Eeva Maria 1979: Kaavanimistö kielen osana. *Helsingin kadunnimet 2*. Toim. Leo Pesonen. Helsingin kaupungin julkaisuja 32. Helsingin kaupunki, Helsinki.

— 1999: Muistonimet. *Yhteinen nimiympäristömme: nimistönsuunnittelun opas*, s. 96–99. Toim. Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen, Peter Slotte. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

Onkamo, Ulla 2016: Muistettavaa muistonimeämisestä. *Virallinen lehti* 25.5.2016. Hyvää virkakieltä -palsta. [Viitattu 27.1.2020.] Saatavissa: https://www.kotus.fi/nyt/kolumnit_artikkelit_ja_esitelmat/hyvaa_virkakielta/hyvaa_virkakielta_2016/muistettavaa_muistonimeamisesta.21220.news.

Paasikivi, Iina 13.2.2020. Sähköpostikeskustelu.

Paasu, Joel 2018: *Namn att minnas: en undersökning om memorialnamn i Helsingfors*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston ruotsin kielen laitos, Helsinki.

Paikkala, Sirkka 2005: *Muistonimien antamisesta*. Kielikello 1/2005. [Viitattu 13.1.2020.] Saatavissa: <https://www.kielikello.fi/-/muistonimien-antamisesta>.

Palonen, Kari 2018: Reading names politically: a second reading. *The political life of urban streetscapes: naming, politics, and place*, s. 25–41. Toim. Reuben Rose-Redwood, Derek Alderman & Maoz Azaryahu. Routledge, London.

Perälä, Tauno 2001: Miten Turku sai suomenkieliset katukilvet? *Turun nimistö 2*, s. 33–46. Toim. Hilikka Junnila, Iina Paasikivi, Tauno Perälä. Turun maakuntamuseon monisteita 18, Saarijärvi.

- Pitkänen, Ritva Liisa 2003: Turku: Keskiajan kaupunki. *Kaupunkinimistön historiaa*. [Verkkojulkaisu.] Toim. Mikko Lounela ja Raija Miikkulainen. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus, Helsinki. [Viitattu 25.1.2020.] Saatavissa: <http://kaino.kotus.fi/www/verkkojulkaisut/julk125/turku/>.
- Saarelma-Paukkala Minna 2016: Martin päivänä muistetaan Lutheria ja Martinus-piispaa. *Asiasta Almanakkaan* 3.11.2016. Helsingin yliopiston Kalenteripalvelut Oy:n blogi. [Viitattu 2.7.2020.] Saatavissa: <https://almanakka.helsinki.fi/fi/publikationer/blogi/454-martin-paivana-muistetaan-lutheria-ja-martinus-piispaa.html>.
- Sandst, Line 2016: *Urbane stednavne - storbyens sproglige dimension: en stilistisk-retorisk analyse af urbane stednavne i det københavnske byrum*. Väitöskirja. Københavns Universitet, Det Humanistiske Fakultet, Kööpenhamina.
- Seppälä, Mikko-Olavi 2016: *Politics of commemoration on the streets of 1920s Helsinki*. – Yhdyskuntasuunnittelu / The Finnish journal of urban studies 2016:2 vol 54. [Viitattu 12.1.2020.] Saatavissa: <http://www.yss.fi/journal/politics-of-commemoration-on-the-streets-of-1920s-helsinki/>.
- Slotte, Peter 1999: Vallis Gratiaesta Westendiin. *Yhteinen nimiympäristömme: nimistösuunnittelun opas*, s. 30–39. Toim. Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen, Peter Slotte. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Sjöblom, Paula 5.9.2019. Sähköpostikeskustelu.
- STT 1977: Katariinanlaakso. *Suomen Turku* 4/1977. [Viitattu 28.6.2020.] Saatavissa: http://suomenturku.turku.fi/HTML/1977_4/files/assets/common/downloads/page0015.pdf.
- STT 2004: Tarjan portaat jäävät toteutumatta. *Kaleva* 19.2.2004. [Viitattu 10.3.2020.] Saatavissa: <https://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/tarjan-portaat-jaavat-toteutumatta/360182/>.
- STT 2005: Killin ja Nallin suururakasta 700 vuotta. *Turun Sanomat* 4.2.2005. [Viitattu 21.6.2020.] Saatavissa: <https://www.ts.fi/viihde/1074023335/Killin+ja+Nallin+suururakasta+700+vuotta>.
- STT 2007: Pyhimystarinat kertovat kirkon ja uskon historiasta. *Hämeen Sanomat* 19.12.2007. [Viitattu 2.7.2020.] Saatavissa: <https://www.hameensanomat.fi/kaupunkiuutiset/pyhimystarinat-kertovat-kirkon-ja-uskon-historiasta-1270809/>.
- STT 2011: Siirtolaiset saivat oman paikkansa Turkuun. *Turun Sanomat* 4.7.2011. [Viitattu 2.7.2020.] Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/236242/Siirtolaiset+saivat+oman+paikkansa+Turkuun>.
- STT 2012: Vaiennut kenraali. *Aamuset* 29.2.2012. [Viitattu 2.7.2020.] Saatavissa: <https://aamuset.fi/artikkeli/1610648859/Vaiennut+kenraali>.
- STT 2015: Nostalginen Turku: Hammarin idyllissä kattilakin soi radiona. *Aamuset* 18.9.2015. [Viitattu 2.7.2020.] Saatavissa: <https://aamuset.fi/artikkeli/1613513653/Nostalginen+Turku+Hammarin+idyllissa+kattilakin+soi+radiona>.
- STT 2019: Sanna Hellström huomasi kävellessään katuja läpi, että miesten nimet vallitsevat kylteissä – “Naisista käytetään usein pelkkää etunimeä, miehistä myös sukunimeä”. *Turun Sanomat* 24.2.2019. [Viitattu 28.4.2020.] Saatavissa: <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/4491693/Sanna+Hellstrom+huomasi+kavellessaan+katuja+lapi+etta+miesten+nimet+vallitsevat+kylteissa++Naisista+kaytetaan+usein+pelkkaa+etunimea+miehista+m+yos+sukunimea>.
- Turun kaupungin karttapalvelu 2020. Turun kaupunki. Saatavissa: <https://opaskartta.turku.fi/ims/>.
- Turun maakuntamuseo. Verkkoarkisto. Saatavissa: <https://web.archive.org/web/20060302045705/http://www05.turku.fi/museo/Arkisto/europa.html>.

- Turun nimistön aihepiirikartta 2019. Turun kaupunki, kaupunkiympäristötoimiala, kaupunkisuunnittelu ja maaomaisuus, kaavoitus. Saatavissa:
https://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/nimiston_ahiepiirikartta.pdf.
- Ukskoski, Laura 2019: *Karamzininrannasta Aulin Rytkösen kadulle. Tutkimus 2000-luvun muistonimeämisestä*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, Helsinki.
- Valtonen, Pekka 2018: *Kosmopoliitteja ja kansallismielisiä*. Gaudeamus, Tallinna.
- Vesanto, Tuuli 12.2.2020. Sähköpostikeskustelu.
- Welin, Saara 1985: Julkisten rakennusten nimet. *Kielikello* 2/1985. [Viitattu 18.2.2020.] Saatavissa:
<https://www.kielikello.fi/-/julkisten-rakennusten-nimet>.
- Wikipedia. Vapaa tietosanakirja. <https://fi.wikipedia.org/>.
- Yhteinen nimiympäristömme – Nimistön suunnittelun opas* 1999. Toim. Sirkka Paikkala, Ritva Liisa Pitkänen, Peter Slotte. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Suomen Kuntaliitto, Helsinki.
- Yli-Kojola, Maria 2005: Torikatu vai Kurvinpussi? Kouvolalaisten mielipiteitä kadunnimistä. *Kaupungin nimet: kymmenen kirjoitusta kaupunkinimistöstä*, s. 178–201. Toim. Terhi Ainiala. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen julkaisuja 134. SKS, Helsinki.

Liite

Turun puistojen muistonimet

Puiston nimi	Muistetun henkilön tai asian nimi	Vahvistusvuosi
Alastalonpuisto	Alastalon salissa -teos	1965
Amalianpuistikko	Amalienborg Bryggerin olutpanimo	1976
Barkerinpuisto	John Barker	1991
Bielkenpuistikko	Nils Tuurenpoika Bielke	1986
Brahenpuisto	Pietari Brahe	1953
Carl Ludvigin puisto	Johan Carl Ludvig Engel	1986
Ekmaninpuisto	Robert Wilhelm Ekman	1972
Erakonpuisto	Johan Peter Winter	1966
Erik Jämsän puisto	Erik Jämsä	1975
Erik Julinin puisto	Erik Julin	1988
Erik Slangin puisto	Erik Slang	1986
Fleminginpuisto	Flemingin suku	1923
Gdanskinpuisto	Gdanskin kaupunki	2009
Gregoriuksenpuisto	Paavi Gregorius IX	1988
Göteborginpuisto	Göteborgin kaupunki	1973
Haartmaninpuisto	Axel Haartman	1973
Heikelinpuistikko	Henrik Heikel	1987
Hellaksenpuisto	Hellaksen makeistehdas	1951
Hermanninpuistikko	Maarian seurakunnan kirkollinen henkilö	1987
Holmgerinpuisto	Holmger-niminen laamanni	1990
Holmgerinpuistikko	Holmger-niminen laamanni	1987
Ingegerdinpuisto	Ingegerd-niminen nainen	1959
Innamaanpuisto	Valpuri Innamaa	1963
Innamaanpuistikko	Valpuri Innamaa	1975
Jaakko Haavion puisto	Jaakko Haavio	1987
Jaakko Teitin puisto	Jaakko Teitti	1999
Jalostajanpuisto	Jalostajan tehdas	1993
Juhana Herttuan puisto	Juhana Herttua	1953
Jusolan Aapon puisto	Nummisuutarit-näytelmä	1985
Jussi Ollinpojan puisto	Jussi Ollinpoika	1963
Juuttaanpuisto	Juuttaan taistelu	1991

Kaakelipuistikko	Pukkila Oy Ab, ent. Turun Kaakelitehdas	1977
Kaarlenpuisto	Kaarle Herttua	1957
Kajjalanpuisto	Ilmari Kajjala	1972
Karvataskunpuisto	Antti Karvatasku ja Kerttuli Karvatasku	1976
Katariinanpuisto	Katariina Berg	1986
Kenraali Airon puisto	Aksel Fredrik Airo	1995
Kivilinnanpuisto	Osmo Kivilinna	1977
Kranaatinpuisto	Granat-niminen rakuuna	1981
Lauri Viljasen puisto	Lauri Viljanen	2000
Lauritsanpuisto	Pyhä Laurentius	1957
Lemminkäisenpuisto	Kalevala-teos	1940
Lönnotinpuisto	Elias Lönnot	1897
Mannerheiminpuisto	Carl Gustaf Emil Mannerheim	1945
Maria Magdaleenan puisto	Maria Magdalena	1994
Martinpuistikko	Pyhä Martinus	1989
Mathilda Wreden puistikko	Mathilda Wrede	2001
Matilda Meurmanin puistikko	Matilda Meurman	1995
Maunu Frillen puisto	Magnus Frille	1976
Maunu Tavastin puisto	Maunu Tavast	1974
Maununtyttärenpuisto	Kaarina Maununtytär	1958
Meinikanpuisto	Meinikka Skytte	1981
Messupuisto	Turun Messukeskus	1986
Männäistenpuisto	Männäisten lasitehdas	1974
Nallinpuisto	Nalli-jättiläinen	1988
Naulatehtaanpuisto	Turun naulatehdas	1983
Niilo Oravapuun puisto	Niilo Orwapu	1975
Nikolai Lehdon puisto	Nikolai Lehto	2011
Nummisuutarinpuisto	Nummisuutarit-teos	1972
Oinasmäen Joosepin puisto	Nummisuutarit-teos	1981
Paavali Juusteninpuisto	Paavali Juusten	1991
Pietari Kalmin puisto	Pehr (Pietari) Kalm	1959
Pietarinpuisto	Pietarin kaupunki	1998
Piiparinpuisto	Michil Pipare	1970
Porthaninpuisto	Henrik Gabriel Porthan	1897
Prykinpuisto	Amalienborg Bryggerin olutpanimo	1976
Prykinraiteenpuisto	Amalienborg Bryggerin olutpanimo	2010
Pryssinpuisto	Olof Pryss	2013

Punomonpuisto	Kutomo & Punomo Oy	1959
Pyhän Katariinan puistikko	Pyhä Katariina	2002
Pyhän Marian puisto	Pyhä Maria	1994
Pähkinäsaarenpuisto	Pähkinäsaaren rauha	1985
Radioasemanpuisto	Vasaramäen radioasema	1959
Ragnar Ungernin puisto	Ragnar Ungern	1990
Rautalanpuisto	Emil Rautala	1973
Rautalanpuistikko	Emil Rautala	1973
Rosanpuisto	Rosa Salmelin	1971
Rostockinpuisto	Rostockin kaupunki	1967
Runeberginpuisto	Johan Ludvig Runeberg	1897
Ruskonpuisto	Ruskon kunta	1948
Saviradanpuisto	Kupittaaan Savi	1982
Scheelenpuisto	Hans Scheele	2000
Sigismundinpuisto	Ruotsin kuningas Sigismund	1969
Siirinpuisto	Siiri-niminen talonemäntä	1946
Siirtolaisuuspuistikko	siirtolaiset	2011
Stålarminpuisto	Arvi Stålarmin	1977
Suurpäänpuisto	Lauri Suurpää	1976
Svante Dahlströmin puistikko	Svante Dahlström	1994
Tallgreninpuisto	Ivar M. Tallgren	1959
Tikkumäenpuisto	Turun tulitikkutehdas	2006
Terseruksenpuisto	Johannes Terserus	1970
Tuomaanpuisto	Piispa Tuomas	1953
Uplantilaistenpuisto	Uplantilaisten maihinnousu ja Suomen sota	2015
Vaasanpuisto	Vaasan suku	1953
Vakka-Suomenpuisto	Vakka-Suomi	1951
Varnanpuisto	Varnan kaupunki	1967
Varsinais-Suomen puisto	Varsinais-Suomi	2015
Wäinö Aaltosen rantapuisto	Wäinö Aaltonen	2015
Wibeliuksenpuisto	Olof Wibelius	1966
Westerholminpuisto	Victor Axel Westerholm	1973
Yrjänänpuisto	Pyhä Yrjö	1953
Ystävyyspuisto	Göteborgin kaupunki	1991
Szegedinpuisto	Szegedin kaupunki	1973
Århusinpuisto	Århusin kaupunki	1967